

ԼԼՄԱԳԻՐ
ԿՐԾՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆ
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏ ԵՐԽՈՒՄԱՆԷՐԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԱՐԻՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐ
ՀՐԶԱՆ 1957

ԼԱ.
ՏԱՐԻ

«سیون» مجله ارمنیة شهریه، ادبیة، ثقافیة، للغة والبیان

"SION," an Armenian Monthly of Religion, Literature and Philology
Printed in JERUSALEM

ՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. եկրորդական վարժարաններու Տնօրէնութեանց եւ գրասէր հասարակութեան կը տեղեկացնենք թէ, ձեռնարկած ենք վերսին հրատարակել, մեծարժէք եւ իր տեսակին մէջ եզակի գործ մը. — Հանգուցեալ մեծանուն գրագէտ-ֆննադատ Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ դասագիրքը՝ Բ. Տպագրութիւն:

Այս առիթով, Սրբոց Յակոբեանց Տպարանիս Տեսչութիւնը, մասնաւոր աշխատանքով պիտի փութացնէ հրատարակութեան գործը, յառաջիկայ դպրոցական վերամուտին, դասագիրքը պատրաստ ընելու համար:
ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

ՀԱՅՍ ՏԵՍՇՆ

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆՔ ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ

Քառանկայն խումբի համար եւ երգեհոնի ընկերակցութեամբ

Հայերէն բնագրով եւ ԱՆԳԼԵՐԵՆ քարգմանութեամբ

Դաշնաւորեց՝

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Անգլերէնի քարգմանեց՝ ՏԻՐԱՆ ԱՐՔԵՊՍ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ

Հրատարակեց՝

ԹՈՐԳՈՄ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Էջ 70, Դին 4 դրամ, առաժնայն ծախքը ներառեալ

10 եւ աւելի օրինակ ապագրանքին՝ 15% զեղչ

Դիմել՝ Armenian Patriarchate, Printing Press, P. O. B. 4001, Jerusalem, Jordan.
Armenian Church Diocesan Office, 630 2nd Ave, New York 16, N. Y., U. S. A.

ԱՄԲՈՂՋ ԵՐԿԵՐ

Տ. ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ

Բ.

ՍՈՒՐԲԲ ԵՒ ՏՕՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ

(Համառօտ տեղեկութիւններ Հայց. եկեղեցւոյ տօնելի Սուրբերու
եւ Տէրութեան Տօներու մասին)

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Էջ՝ 300

Դին՝ 5 Շիլին
կամ 1 իր. 3 քոփուկի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

- Բացման հառ՝ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր,
Միաբանական Ընդհ. Ժողովի առաջին նիստին 137

ԿՐՐՆԱԿԱՆ

- Աղօթք Ս. Եղիշե վարդապետի Քրիստոսի Այլակերպութեան
(վարդավառի) Տօնին առթիւ 144

ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

- “Դուք եք լոյս աշխարհի” 150

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ

- Վարդան Մամիկոնեան ՄԱՌԻ ԱԹՄԱՃԵԱՆ 151
— Չայնիզ դիմաց Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ 152
— Քարը ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ 152

ՊԱՏՄԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

- Պապ Արեակունի ՀՐԱՆԴ Ք. ԱՐՄԷՆ 153

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

- (Խել) Յովնանեա Թլուրանցի Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ 157

Շնորհաւորական Նամակներ՝ Ամեն. Տ. Տիրան Արեւոյսի պատրիարք ընտրութեան առթիւ 160

ԵԿԵՂԵՅԱԿԱՆ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

- Օգլենսի նորաշէն եկեղեցին 163

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

- Հեռագիր 164
— Եկեղեցականք - Բեմականք 164
— Պատեօնականք 165
— Տարեկան Պազար Ս. Թարգմանչաց վարժարանի 166
— Տարեկան դատահանդէս Ս. Թարգմանչաց վարժարանի 166

ՏԻՐՈՒՆԻ

- Ներսէս Կիւլպէնկեան 167
— Գրիգոր Եպս. Կարապետեան 168
— Տ. Յովն. Աւագ Քհնյ. Տ. Սարգսեան 168

ՍԻՈՆ-ի Տարեկան բաժնեգինն է՝
բոլոր երկիրներու համար՝ Անգլ. Շիլին 20

Redaction of the Armenian Monthly SION
Armenian Patriarchate,
P. O. B. 4001

Old City - Jerusalem
Via Amman (Jordan)

—= Ս Ի Ո Ն =—

Լ.Ա. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1957

—= Յ Ո Ւ Ն Ի Ս =—

ԹԻԻ 6

ԽՄԲԵԳՐԱԿԱՆԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ստորև կը գնենք, փոխան խմբագրականի, Սրբազան Պատրիարքի բացման հառը, արտասանուած Միաբանական Ընդհանուր Ժողովի 1957-1958 տարւոյ առաջին նիստին: Կը յուսանք թէ մեր ընթերցողները պիտի կարգան զայն ուշի ուշով, տեղեկանալու համար Հայոց երուսաղէմի Պատրիարքութեան ուղադրութեան առարկայ եղող խնդիրներուն, և կատարած ու կատարելիք գործերուն:

ԽՄԲ.

Գերաշնորհ եւ Հոգեշնորհ Միաբանակիցք իմ,
Եղբարք եւ Սիրելիք ի Տէր,

Այսօր կը մտնենք մեր գործի տարիին, կամ այլ բացատրութեամբ՝ մեր ելմտական տարեշրջանին սեմէն ներս, Միաբանական Ընդհ. Ժողովի այս գումարումով: Պէտք էր այս Ժողովը գումարէինք ասկէ մի քանի շաբաթ առաջ. սակայն օրակարգի նիւթ կազմող տեղեկագիրներու պատրաստութիւնը կարելի չեղաւ աւելի կանուխ լրացնել:

Ուրախ եմ շատ՝ որ այս գեղեցիկ եւ պատմական սրահին մէջ գումարուած ենք՝ իրրեւ ուխտի եղբայրներ՝ մեր Սուրբ Տան յառաջիկայ տարուան գործերը ծրագրելու, անցեալի գործերուն վրայ ակնարկ մը նետելէ ետք:

Մօտաւորապէս վեց ամիս առաջ էր՝ որ իմ տկար ուսերուս վրայ դրուեցաւ, իրրեւ Պատրիարքութեան Տեղապահի, Ս. Աթոռոյ գործերուն վերատեսչութեան ծանր պարտականութիւնը:

Ծանօթ է ամենուր թէ ի՞նչ պարագաներու ներքեւ կատարուեցաւ այդ պարտադրութիւնը, այսինքն՝ պարտականութեան դրուիլը իմ վրայ: Չեմ ուզեր անդրադառնալ անոնց, այսինքն՝ այն իրադարձութեանց, որոնք մեր Միաբանութեան անդամներէն շատ ժամանակ խլեցին եւ շատ կորով սպառեցին:

Այնքանը միայն պէտք է ըսեմ թէ մեր Միաբանութեան անդամներուն ստուար մեծամասնութեան, մեր Յորդանանի Ժողովրդեան լաւագոյն տարրերուն եւ արտասահմանի հայութեան ողջամիտ զանգուածին՝ ազնուական ոգին անգամ մը եւս երեւան եկաւ, երբ անոնք ճակատագրական վտանգի պահուն թիկունք կանգնեցան հինաւուրց եւ պատկառելի մեր այս Սուրբ Հաստատութեան, որ կը վայելէ պաշտպանութիւնը Քրիստոնէական եկեղեցւոյ երկու մեծ սուրբերուն, Գլխադիր եւ Տեառնեղբայր զոյգ Յակոբոսներու: Եթէ թոյլ տրուէր որ անօրէնութեան չար ոգին տիրապետէր այս պանծալի Հաստատութենէն ներս, Հայ եկեղեցւոյ այս կարեւոր կեդրոնին անդամներին հարուած մը տրուած պիտի ըլլար: Այս կապակցութեամբ պէտք է հաստատենք այստեղ՝ թէ մեր Աթոռի տագնապին մէջ ոչ աթոռի կռիւ կար, ո՛չ հատուածական պայքար եւ ոչ ալ երկու տարբեր ուղեգիծերու կամ անձնականութեանց հակամարտութիւն: Եղածը պարզապէս եզակի աղբիւրէ բխող աղիտաւոր եւ բացայայտ չարիք մը արգիլելու համար հաւաքական միջոցառում մըն էր:

Որքան ալ անօրէնութեան չար ոգին ձեռնմխի եղած չըլլայ տակաւին՝ մենք մեր աչքերը պիտի դարձնենք այն շինարարական եւ յառաջադիմական գործին որ մեր առջեւ կայ, ըստ Սուրբ Առաքեալի խօսքին՝ որ կ'ըսէ. «Ձառ ի յետոյսն մոռացեալ՝ ի յառաջադէմսն նկրտիմ»:

Ծանր դժուարութիւններ եւ մտահոգութիւններ պատած պաշարած են մեր Ս. Սթոքը: Մեր տնտեսականը անծուկ վիճակի մէջ է: Վարչական մտահոգութիւնները կը ճնշեն մեր վրայ՝ որովհետեւ տարիներէ ի վեր հետզհետէ նօսրացած է մեր Միաբանութեան անդամներուն թիւը: Այն տագնապը՝ որուն մատնուած է ներկայիս Հայաստանը, երկրէն ընդհանրապէս՝ անհրաժեշտաբար եւ քնականաբար կ'անդրադառնայ նաեւ մեր վրայ: Սակայն այս բոլոր դժուարութեանց դիմաց՝ վստահ եմ պիտի չկորսնցնենք երբեք մեր հաւատքը, մեր յոյսը եւ մեր սէրը առ Աստուած եւ առ Ազգն Հայոց եւ առ Եկեղեցին Հայաստանեայց, որոնց նուիրեալները եւ սպասաւորներն ենք:

★ ★

Մեր Միաբանութեան եւ Ս. Սթոքին սպասաւորութիւնը՝ Աստուծոյ եւ մեր Ս. Եկեղեցիին եւ մեր սիրեցեալ ժողովուրդին համար, կը կատարենք շատ մը մարզերու մէջ: Պարտականութիւն կը նկատեմ այս պատեհ առիթով արագ ակնարկ մը նետել անցեալ տարուան մէջ կատարուած եւ յառաջիկայ տարի եւ անկէ ետք մեր կատարելիք գործերուն վրայ՝ ջանալով որ չկրկնեմ ինչ որ տեղեկագրուած է Տնօրէն ժողովոյ համարատուութեան մէջ, որուն պիտի ունկնդրէք քիչ ետք:

Ս. — Ս. ՏԵՂԵԱՏ ՊԱՇՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆՑ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Ս. Քաղաքի Տնօրինական Սրբավայրերու մէջ աղօթք եւ պաշտամունք աւանդական կարգաւ եւ վայելչապէս մատուցուեցան, եւ պահուեցան մեր իրաւունքներն ու առանձնաշնորհումները եւ կատարուեցան մեր պարտականութիւնները, որոնք մեր Միաբանութեան գլխաւոր պաշտօնը կը կազմեն: Այս մարզին մէջ չպակսեցաւ նախանձախնդրութիւնը մեր եղբայրներուն: Ս. Տեղեաց Յանձնաժողովը անխոնջ կերպով աշխատեցաւ եւ կը շարունակէ աշխատիլ՝ Միաբան եղբայրներու գործակցութեամբ՝ Ս. Տեղերը պայծառ պահելու, մեր Ս. Սթոքին բաժին ինկած գործը պատուով եւ անպակաս առաջ տանելու համար: Դիտենք թէ Ս. Տեղեաց նկատմամբ մեր աւագ պարտականութեան զիտակցութիւնը մեր եղբայրութեան ոսկորներուն մէջ թափանցած է ամենայն իրաւամբ: Պէտք է ջանանք միշտ զօրաւոր եւ խոր սիրով տոգորուած մնալ այդ մարզին մէջ:

Յառաջիկայ տարի մեր առջեւ կը լեռնանայ Ս. Յարութեան Տաճարին, բովանդակ ըրիստոնէութեան այդ առաջին եւ ամենանուիրական Սրբավայրին, նորոգութեան գործը, որուն կատարման մէկ երրորդով պատասխանատու է մեր Եկեղեցին: Այդ կենսական գործին բովանդակ տարողութեան չափը կշռել՝ մեր հաւատացեալ ժողովուրդի զիտակից տարրին երեւակայութեան կը թողունք: Ջերմօրէն պէտք է աղօթենք՝ որ Աստուած յաջողէ մեզի պատուով դուրս գալ այդ հսկայ պարտականութեան տակէն: Եւ մեր աշխատանքն ու զոհողութիւնը միացնենք մեր աղօթքին: Կը յուսանք որ մեծ հաստատութիւններ եւ մեծահոգի բարերարներ զօրավիգ պիտի կանգնին մեզի՝ մեր այս սուրբ եւ ամենանուիրական գործին կատարման մէջ: Այս յոյսն է միայն որ կը գօտեպնդէ զմեզ:

Նորոգութեան կարեւոր գործ մըն ալ ունինք, որ իր կատարման ընթացքին մէջն է: Ս. Աստուածածնի տաճարին նորոգութեան գործն է այն, որուն մասին Յոյն պատրիարքարանի եւ մեր միջեւ համաձայնութիւնը գրեթէ կատարուած է, եւ տաճարի արտաքին բակին պատերը արդէն շինուած են: Ուրախ ենք որ այս գործին ծախքը արդէն հոգացուած է նուիրատուութեամբը Նիւ Եորքի Կիւլլապի Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան, որուն վարիչներուն Ազգը եւ մենք երախտապարտ ենք խորապէս:

Նորոգութեան անհրաժեշտ եւ անյետաձգելի գործեր կան նաեւ Ս. Յակոբեանց մեր գեղեցիկ եւ փառապանծ տաճարին մէջ: Պէտք է այդ աշխատանքին եւս ձեռնարկուի յառաջիկայ տարի անյապաղ:

Այլ չեմ յիշեր պատրիարքարանի եւ վանքի զանազան մասերուն մէջ ստիպողական դարձած շինարարական նորոգութիւնները, որոնց ձեռնարկումը կախում ունի մեր տնտեսական վիճակէն: Տայր Աստուած որ մեր հաւատացեալ ժողովուրդը չմոռնար եւրուսաղէմը, յիշէր զայն բարի յոյսերով, որպէսզի պայծառացնել կարենայինք իր նուիրական Տունը այս Սրբազան Քաղաքին մէջ:

Սուրբ Տեղեաց պահպանութեան եւ պայծառութեան գործին պէտք է լծուած մնանք կատարեալ լրջութեամբ եւ նուիրումով, յառաջիկայ տարի եւ միշտ:

Բ. — ՈՒՆՏԱՒՈՐԱՅ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ Զատիկին, ինչպէս գիտէք, ունեցանք աննախընթաց բազմութիւն մը ուխտաւորներու: Վստահ եմ թէ՛ ամէնքս ալ մեծապէս մխիթարուեցանք ի տես հոգեւոր եւ սուրբ այն վայելքին՝ զոր մեր ուխտաւորները ունեցան ներկայ ըլլալով մեր մեծ-վայելական հոգեւոր հանդէսներուն ի Սուրբ Տեղիս եւ ի Տաճարն Սրբոց Յակոբեանց:

Գիտէք մեր դժուարութիւնները, որոնց հետեւանքով անկարող կ'ըլլանք հարկ ե-ղած դիւրութիւնները տալու մեր ուխտաւորներուն՝ անոնց բնակութեան, հանգստեան եւ ընդունելութեան համար: Մեր հեռաւոր նպատակը պէտք է ըլլայ վայելուչ հիւրա-նոց մը ունենալ մեր ուխտաւորներուն համար: Միաժամանակ մեր յոյժ սահմանափակ միջոցներով՝ պէտք է ջանանք լաւագոյն կերպով կազմակերպել մեր ուխտաւորներուն ընդունելութեան գործը:

Ուրախ ենք որ այս տարի՝ ուխտաւորաց Ընդունելութեան Յանձնախումբի ջան-քերուն շնորհիւ, կրցանք որոշ չափով գոհ ձգել Ս. Երկիր եւ Ս. Քաղաք այցելող մեր ազգակիցները, որոնցմէ շատեր սիրով յօժարեցան վրաններու ներքեւ անգամ տաղա-ւարիլ բազմամրոխ տօնական օրերուն:

Կը յուսանք նաեւ՝ որ մեր ուխտաւորները հետզհետէ աւելի պիտի գնահատեն մեր Միաբանութեան գործը, եւ ինչպէս բարոյապէս՝ նոյնպէս տնտեսապէս պիտի սա-տարեն մեր Սուրբ Աթոռին, որպէսզի կանգուն եւ պայծառ մնայ այն:

Գ. — ՀՈԳԵՒՈՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Մեր կրթական գործին կարեւորութիւնը մինչեւ իսկ աւելորդ է յիշել: Ամէնքս ալ լաւ գիտենք անոր կենսական կարեւորութիւնը: Անցեալ տարի պահեցինք մեր Ժա-ռանգաւորաց Վարժարանը եւ Ընծայարանը: Եթէ Տէր կամեցի՝ խումբ մը երիտա-սարդներ, որոնք արդէն ուխտադիր սարկաւազներ են, պիտի մտնեն կուսակրօն բա-հանայութեան կարգին մէջ մօտ օրէն: Կը ծրագրենք ունենալ նաեւ, կամօքն Աստու-ծոյ, մէկական նոր դասարաններ Ընծայարանի եւ Ժառանգաւորաց բաժիններու մէջ:

Պէտք է ընենք ամէն զոհողութիւն, պէտք է ղիմենք ամէն միջոցի, որպէսզի մեր հոգեւոր Կրթարանին մտաւոր եւ բարոյական մակարդակը բարձրանայ: Ընդհան-րապէս Հայ Եկեղեցւոյ եւ մասնաւորապէս մեր Աթոռին ամենէն աղաղակող պէտքը՝ զարգացեալ, հաւատաւոր, գործունեայ, կարգապահ եւ անձնուէր հոգեւորականն է:

Երախտապարտ ենք Սմերիկայի մէջ եւ այլուր գտնուող մեր այն բարերարներուն՝ որոնք տնտեսապէս կ'օգնեն մեզի՝ մեր հոգեւոր կրթութեան գործը յառաջ տանելու հա-մար: Այս մասին, ինչպէս գիտէք, շատ օգտակար եղաւ մեր Ամերիկայի վերջին նուի-րակը, Հոգ. Տ. Կիրեղ Վրդ. մեր եղբայրը, որ անցեալ տարի վերադարձաւ իր առաքե-լութենէն, որու ընթացքին ան արգիւնաւոր կերպով ներկայացուց Ս. Աթոռոյ մէջ կա-տարուած գործը բարեսէր ազգայիններու եւ Սմերիկայի հայութեան ընդհանրապէս:

Կը յուսանք որ մեր ներկայի նուիրակն ալ, մեր եղբայրը Հոգ. Տ. Հմայեակ Ծ. Վրդ. նոյնպէս արգիւնաւոր գործունէութիւն մը պիտի ունենայ եւ Սմերիկայի մէջ մեր Աթոռին թանկագին բարեկամները պիտի շարունակեն զօրավիզ կանգնիլ մեր հոգեւոր կրթութեան գործին:

Դ. — ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Շատ կարեւոր է նաեւ մեր կատարած ժողովրդական կրթութեան գործը, մաս-նաւորապէս Երուսաղէմի եւ Ամմանի մէջ, ինչպէս նաեւ մեր մի քանի աւելի փոքր հա-մայնքներուն մէջ: Պէտք է մասնաւոր զարկ շարունակենք տալ այս գործին ալ, որով մեր Յորդանանի սիրելի ժողովուրդին ազգային եւ կրօնական գիտակցութիւնը առողջ, զօրաւոր եւ կենսունակ պիտի կրնանք պահել: Անցեալ տարի մեր Սրբոց Թարգմանչաց

վարժարանն ալ, յերուսաղէմ, կարելոր նպաստ ստացաւ շատ մը բարերարներէ, եւ իր գործը պահեց բարձր մակարդակի վրայ, ինչ որ մեզի պատճառ կուտայ հպարտ զգալու եւ ձեռք բերուած արդիւնքով ուրախանալու :

Մեր թեմական-հովուական գործը մեր շրջանակին մէջ յառաջ տարուեցաւ կանոնաւոր եւ խաղաղ եղանակաւ : Այս տեսակէտէ մեր առջեւ ցցուող ամենէն ստիպողական պէտքը Ամմանի, մեր երկրի մայրաքաղաքին մէջ, Եկեղեցիի շէնք մըն է, իր յարակից դպրոցով : Ս. Աթոռը ի վիճակի չէ այդ շինութեան ծախքին բեռը վերցնելու : Բայց պէտք է մտածենք միջոցներու մասին՝ որպէսզի օժտել կարենանք Ամմանի մեր պատուական ժողովուրդը, որ վերջին ինն տարիներու ընթացքին ստուարացած է թիւով, իր սեպհական Եկեղեցիի եւ դպրոցի շէնքով : Այս ուղղութեամբ, ուրախ ենք ըսելու՝ որ կազմակերպական քայլեր առնուած են, յանձնախումբերու կազմութեամբ եւ ծրագիրներու պատրաստութեամբ, որոնք վստահ ենք հետզհետէ շօշափելի արդիւնքի կը հասնին, վասնզի Ամմանի մեր ժողովուրդը պատրաստ է իր տնտեսական եւ բարոյական կարելի բաժինը բերելու գործին յաջողութեան համար :

Պէտք է աւելցնենք թէ Իսրայէլի մէջ ալ մեր փոքրաթիւ ժողովուրդը, յատկապէս Յոպպէի եւ Հայֆայի մէջ, կանոնաւորապէս առաջ կը տանի իր եկեղեցական ազգային կեանքը, մեր եղբայրներէն Հոգ. Տ. Բաբգէն Վրդ.ի ձեռնհաս տեսչութեան ներքեւ :

Ե. — ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐԻ ԹԻՒՆ

Շարունակեց եւ կը շարունակէ գործել մեր տպարանը : Մեր կարելոր պարտականութիւններէն մին ալ մեր տպարանի արդիւնաւորութիւնն է : Ամենուրեք հայ եկեղեցիներու ծիսական գիրքերու հայթայթումը, որ որոշ չափով մեր Աթոռին մենաշնորհը եղած է, պէտք է շարունակենք : Պէտք է շարունակենք նաեւ մեր տուրքի բաժինը բերել, մեր տպած եւ ցրուած գրքերով, հայ գրականութեան, մատենագրութեան, պատմագիտութեան եւ բանասիրութեան գանձարանին : Անցեալ տարուան գործը եղած է գովելի, ինչպէս պիտի տեսնէք Տնօրէն Ժողովի տեղեկագրէն, շնորհիւ ջանքերուն մեր եղբայրներէն Հոգ. Տ. Զաւէն Վրդ.ին :

Դժբախտաբար մեր տպարանին արդիւնաւորութիւնը չէ հասած իր առաւելագոյն աստիճանին՝ մեքենաներու պակասին պատճառաւ : Այս պակասը պէտք է լեցնենք՝ բախելով սրտին դռները ազգանուէր բարերարներու, բանի որ մեր սովորական միջոցներով անկարելի է մեզ համար հոգալ տպարանի այս բացառիկ անհրաժեշտութիւնները :

Մեր ձեռագրաց Մատենադարանի պահպանութեան գործին մէջ ամենէն ուշագրաւ գործը Գեր. Տ. Նորայր Եպս.ի աշխատասիրութեամբ պատրաստուած եւ պատրաստուելու վրայ եղող ձեռագրաց Ցուցակն է, որուն առաջին չորս հատորները արդէն հրատարակուած են, մօտ 500 ձեռագիրներու նկարագրութեամբ :

Մեր ձեռագիրները բանասիրական եւ պատմագիտական եւ գեղագիտական աշխարհին ծանօթացնելու գործը լուրջ եւ երկար տարիներու գործ է, որուն պէտք է շարունակենք հետամուտ ըլլալ նոր թափով, առաջին առթիւ որ ի վիճակի ըլլանք :

Կիւլպէնկեան տպագրաց Մատենադարանը որոշ չափով տարուէ տարի կը ճոխանայ նոր գիրքերով : Սարգիս Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, հիմնուած բարեյիշատակ Գալուստ Կիւլպէնկեանի՝ մեր Աթոռոյ մեծ բարերարին կողմէ, կը հոգայ Մատենադարանին սահմանափակ պիւտճէին ծախքերը : Մատենադարանին շէնքը պէտք ունի ընդարձակման, դարակներու, ինչպէս նաեւ յաւելեալ պաշտօնակալի, արդիական Մատենադարանի մը ամէն յատկութիւններով օժտուելու համար :

Զ. — ԽՆԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ

Ունինք տակաւին ուրիշ կարելոր գործ մըն ալ զոր կը կատարենք շատ աւելի ընդարձակ չափով վերջին ինը տարիներէ ի վեր, մեծաւ մասամբ բարեսէր ազգայիներու նուիրատուութեանց եւ նպաստներուն շնորհիւ : Կարօտելոց Խնամատարութեան գործն է ան : Մեր թեմական շրջանակին մէջ, առաւելապէս Երուսաղէմի մէջ, մօտ հազար կարօտեալներ ոմանք փոքր եւ ոմանք համեմատաբար աւելի չափերով հաց եւ բժշկա-

կան խնամք եւ կամ դրամական նպաստ կը ստանան: Այս գործն ալ նուիրական եւ աստուածահաճոյ պարտականութիւն մըն է մեզ համար, քանի որ մեր բազարը չունի հանրային օգնութեան կամ նպաստի միջոցները կամ դրութիւնը: Սիրով պէտք է կատարենք այս պարտականութիւնն ալ այն չափով՝ որչափով մեզի տրուած միջոցները կը ներեն, միջոցներ՝ որոնք բնականաբար բարեսէր ազգայնոց նպաստներէն պիտի գոյանան:

Է. — ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Այս բոլոր գործերուն եւ պարտականութեանց դիմաց՝ մեր ելեւմտական վիճակը, ինչպէս գիտէք՝ ծանրօրէն մտահոգիչ է: Եւ կը վախճամ թէ պիտի մնայ այնպէս՝ որքան ատեն որ այս երկրին տնտեսական վիճակը անծուկ է, եւ մեր հաստատուն եկամուտները, որոնք կարեւոր չափով մեր եկամտարեւր կալուածներէն կը գոյանային անցեալին՝ կը մնան սահմանափակ, մեր ծախուց գրեթէ մէկ վեցերորդը, այսինքն տարուան մէջ մեր երկու ամսուան ծախքը միայն գոցելով: Մէկ ամսուան ծախքն ալ կը հոգանք այլ ապահով եկամուտներէ: Կը նշանակէ թէ տարուան 12 ամիսներէն 9 ամսուան ծախքը գոցելու համար պէտք ունինք կանոնաւոր կամ պատահական նուիրատուութեանց, որոնք ցարդ եկած են մեզի պատուական եւ ազգանուէր բարերարներէ եւ բարեսիրական Հաստատութիւններէ, ինչպէս են Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, Կիւլլապի Կիւլպէնկեան Հիմնադրամը, Արզարեան Աւանդը. Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Ներսէս Կիւլպէնկեանը եւայլն:

Այս կացութեան ի տես՝ այս ժողովին ներկայացուցած ելեւմտացոյցը «մինչեւ ոսկորը բերուած է», ինչպէս կ'ըսեն. Դրած ենք միայն ամենահրաժեշտը, ամենաստիպողական ծախքերը եւ դիմացը բաց թողած ենք այն ծախքերուն, ինչպէս են շինութեան անհրաժեշտ եւ անյետաձգելի նորոգութեանց ծախքերը, պարտուց վճարումները, անհրաժեշտ երթեւեկութեան ծախքերը, կահ կարասեաց ծախքերը, դատական ծախքերը, բացառիկ նպաստները, որոնք անհրաժեշտաբար պէտք է ըլլան, եւ որոնց չափերը կախում ունին այն օժանդակութենէն, զոր կ'ակնկալենք որ յառաջիկայ տարի դարձեալ պիտի ընեն մեզի պատուական եւ բարեսէր մեր ազգակիցները արտասահմանի զանազան երկիրներէն: Եւ թէպէտ մեր ելմտացոյցի յառաջիկայ տարուան ծախքը սահմանափակած ենք 40,000 սթերլինի գումարին մէջ, բայց մեր իրական ծախքն է նուազագոյն 50,000 սթերլին, որ մեր գործին ընդարձակութիւնը եւ տարողութիւնը նկատի առնելով՝ իրականին մէջ չնչին գումար մըն է, երբ նկատի առնենք մանուաւնդ՝ թէ մեր Միաբանութիւնը, հոգեւորականներ, աշխատաւոր Միաբաններ եւ ուսանողներ, կը բաղկանան մօտ 100 անձերէ, եւ Ս. Աթոռէն փոքր կամ քիչ մը աւելի ամսական առնող պաշտօնեաներու թիւը կը հասնի 170ի եւ մեր բազմաճիւղ Հաստատութեան տեսչութեանց թիւը կը հասնի 21ի:

Հարկ չեմ տեսներ երկարել խօսքերս այս տեսչութեանց գործերու նկարագրութեամբ. դուք ամէնքդ ալ ծանօթ էք անոնց: Չանոնք կը տեսնէք մեր ելմտացոյցի գլուխներուն ներքեւ եւ յստակ է ձեր մտքին մէջ անոնց ընդհանուր պատկերը:

Գործունէութեան նոր տարեշրջանի մը սեմին՝ վստահ եմ որ ամէնքս ալ խորապէս կը գիտակցինք կարեւորութեանը այն գործին՝ զոր կը կատարենք իւրաքանչիւրս առանձինն եւ եղբայրութիւնը հաւաքաբար, կանգուն եւ կենդանի պահելով բազում դարերու մեր ազգին եւ եկեղեցիին թանկագին ժառանգութիւնը եղող այս Ս. Աթոռը, որ զինն է անհամար հայազարմ սերունդներու անհաշուելի զոհողութեանց եւ բոլորանուէր նուիրումին, մեր անցեալի մեծանուն պատրիարքներէն սկսեալ մինչեւ ամենահամեստ զաւակը աշխարհի երեսը ցրուած հայութեան:

Ը. — ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՄԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մի քանի տասնեակ տարիներէ ի վեր մեր Ս. Աթոռին կատարած գործին մաս կը կազմէ նաեւ այն ծառայութիւնը զոր կը կատարեն Ս. Աթոռոյս Միաբանութենէն որոշ թիւով հոգեւորականներ արտասահմանի մեր եկեղեցւոյ թեմերուն մէջ: Ասոնց թիւը

ներկայիս կը հասնի կամ շուտով պիտի հասնի 12ի: Իրաւ է որ մեծ թիւ մը չէ այս. բայց իրաց ընթացքը յստակօրէն կը յայտնէ թէ պիտի աճի անոնց թիւը հետզհետէ: Այդ աճումը անշուշտ կախում պիտի ունենայ մեր Միաբանութեան թիւին աճումէն: Իսկ մեր Միաբանութեան թիւին աճումը կախում պիտի ունենայ բնականաբար մեր հոգեւոր կրթութեան գործին արդիւնաւորութենէն:

Պէտք է շեշտեմ թէ արտասահմանի մեր եկեղեցւոյ թեմերուն մէջ ծառայող մեր Միաբաններու կատարած գործին կարեւորութիւնը կարելի լրջութեամբ պէտք է նկատի առնենք: Այս մեր Ս. Աթոռին գերազանց պարտքն է իր առաւելագոյն նպաստը բերել մեր եկեղեցւոյ պայծառութեան, հաստատութեան եւ կենսունակութեան: Եւ չենք կըրնար ընկրկիլ այս պարտականութեան առջեւ: Պէտք է դիմաւորենք զայն սիրով եւ անվարան: Երբ մեր եղբայրները կը զրկենք զանազան թեմեր, — առանց սակայն խախտելու մեր վարչական կազմը — անոնք պէտք է տանին իրենց հետ լաւագոյն ոգին զոր Ս. Երուսաղէմի եւ մեր Միաբանութեան մթնոլորտը կրնան տուած ըլլալ իրենց: Եւ միւս կողմէն պէտք է երբեք մոռնան իրենց Տունը եւ անոր պայծառութեան համար պէտք է ընեն ինչ որ կրնան իրենց տուեալ պայմաններու մէջ:

Թ. — ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԻՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՒՆԵՐՈՒ ԼԵՏ

Բացման իմ այս խօսքը չեմ կրնար փակել առանց ականարկ մը նետելու մեր եկեղեցւոյ ընդհանուր կացութեան վրայ, որուն մէջ կ'ապրինք եւ կը գործենք՝ եւ որ կ'անդրադառնայ անխուսափելիօրէն մեր Միաբանութեան եւ Ս. Աթոռին վրայ:

Հայաստանի մէջ մեր Վեհափառ Հայրապետը, որուն հանդէպ մեր սէրը, մեծաբանքը եւ հաւատարմութիւնը անխախտ եւ հաստատ է եւ պիտի մնայ, կրօնական եւ եկեղեցական կեանքին այնպիսի թափ մը տալ սկսած է, որ աննախընթաց է աւելի քան քառասուն տարիներէ ի վեր: Մայր Աթոռի ինչպէս նաեւ ընդհանրապէս Հայաստանի մէջ կրօնական կեանքի աստիճանական ուժեղացումը մեզ ուրախութեամբ եւ յոյսով կը լեցնէ: Եւ փառք կուտանք Աստուծոյ այն շնորհին համար զոր պարգեւեց մեր եկեղեցիին՝ Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի նման Ընդհանրական Պետ մը յաւուցանելով ի գլուխ մեր եկեղեցիին:

Թուրքիոյ մէջ Հայ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Պետը, Կոստանդնուպոլսոյ Հայ Պատրիարքութեան Աթոռակալը՝ Ամենապատիւ Տ. Գարեգին Արքեպիսկոպոս, իր յառաջացեալ տարիքին մէջ միշտ մտքով կորովի եւ սրտով խորազգած, իր հոգեւորական եւ աշխարհական օժանդակողներուն հետ եւ Իսթանպուլի բարեպաշտ եւ ազնիւ ժողովրդեան քաջալերութեամբ՝ հաստատած է Հոգեւոր վարժարան մը, Ս. Խաչ Դպրեմանքը, որ լուսաւոր յոյս կը ներշնչէ մեզի Թուրքիոյ մէջ մեր եկեղեցւոյ ապագային համար: Ուրախ ենք որ մեր Միաբան եղբայրներէն երկուքը բաժին ստանձնած են կարեւոր այդ Հաստատութեան գործին մէջ: Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութեան հետ մեր սիրալիր յարաբերութեանց կապը անբաւարարի կը մնայ բնականաբար:

Միւս կողմէն մեր ամենուս ծանօթ է այն խոր ճեղքուածքը որ վերջին տարիներու ընթացքին հետզհետէ բացուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեամբ գլխաւորեալ՝ Սուրբիոյ եւ Լիբանանի մեր եկեղեցւոյն մէջ, եկեղեցի եկեղեցւոյ դէմ, հատուած հատուածի դէմ հանելով եւ անհասկացողութեան, հակամարտութեան վիճ մը բանալով երկու գլխաւոր խմբաւորումներու միջեւ: Այս երեւոյթին ի տես մեր Աթոռին ուղղութիւնը եղած է եւ կը խորհիմ թէ պէտք է ըլլայ յառաջիկային՝ խղճամիտ եւ բժախնդիր անկողմնակալութիւն, միշտ կանգնած մնալով Հայոց եկեղեցւոյ գերագոյն բարիքին պաշտպանութեան պատնէշին վրայ: Ս. Աթոռս պատրաստ է ընծռելու ոեւէ ծառայութիւն որ կը նպաստէ խաղաղութեան եւ եկեղեցւոյ միութեան հաստատութեան, երբոր իրական արդիւնք խոստանայ այդպիսի ծառայութիւն մը: Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հետ ուղղակի կամ անուղղակի իրաւական ոեւէ կապ արդէն չունի մեր Աթոռը:

Սուրբիոյ եւ Լիբանանի հայութիւնը ինք պէտք է հետզհետէ լուծէ այն կնճիռը, որ ծագում առաւ իր ծոցին մէջ, իր մօտիկ անցեալի պատմութենէն յառաջ եկած պատճառներով: Արտաքին օգնութիւնը, խաղաղութիւն եւ հաշտութիւն գոյացնելու դիտա-

ւորութեամբ, այն ատեն միայն կարելի է ընծեռել՝ երբ դէպքերու տրամաբանական եղբակցութիւնը ի յայտ գայ եւ երկպառակութենէն առաջ գալիք մեծ վնասին զիտակցութիւնը խորանայ հակառակորդներու միջեւ եւ բանաւոր դարմանի մը պէտքը իրենք նախ զգան եւ ըստ այնմ շարժիլ սկսին:

Ուրախ պէտք է ըլլանք՝ որ մեր Միաբանութեան մէջ իրենց անդրադարձը չեն ունենար այն կուսակցական հակամարտութիւնները՝ որոնք կը խռովեն եւ կ'ալեկոծեն արտասահմանի մեր եկեղեցւոյն եւ ժողովուրդին կեանքը: Մինչեւ իսկ Յորդանանի հայ ժողովուրդին մէջ կուսակցական հակամարտութիւնները աննշան եւ մակերեսային են եւ սովորական մրցակցութեան ընոյթն ունին, որ ոչինչ ունի իր մէջ վատառողջ:

Մեր Միաբան եղբայրները վստահ եմ թէ հաստատ կը մնան եւ պէտք է մնան քաղաքական կամ կուսակցական կողմնակալութենէ բացարձակապէս հեռու, եւ պէտք չէ թոյլ տանք որ մեր սահմաններէն դուրս կատաղութեամբ փչող հովերը մեր փոքր ծովակը փոթորկն:

Գլխաւոր Աթոռներէ դուրս՝ արտասահմանի առաջնորդարաններուն հետ մեր բնականոն եւ արժանաւայել կապն ու յարաբերութիւնը կը պահենք ըստ պահանջմանց իրաց:

Ժ. — ՅԱՐԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆՅ ՀԵՏ

Միաժամանակ հոգեւին նուիրուած կը մնանք եւ պէտք է մնանք այս Սուրբ Երկրին, որ այս Աթոռին հայրենիքն է առնուազն տասներեք դարերէ ի վեր: Եւ մեր հաւատարիմ քաղաքացիութեան պարտականութիւնները պէտք է կատարենք եւ ուսուցանենք, մեր աշխարհիկ պետին, Յորդանանի Վեհափառ Թագաւորին հանդէպ հաւատարմութեամբ:

Այս անցեալ տարուան ընթացքին Յորդանանի մեր կառավարութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի զբաղեցուցիւք մեզմով: Բայց վստահ եմ թէ անոնք ըստ կարելւոյն հասկցան մեզ եւ որչափ աւելի հասկնան՝ այնքան աւելի խաղաղութիւն եւ շինարար գործունէութիւն քաջալերած պիտի ըլլան, յօգուտ թէ՛ մեր ժողովուրդին եւ թէ՛ Սուրբ Քաղաքին եւ Ս. Երկրին:

Երուսաղէմի օտար պատրիարքարաններու եւ կրօնական հաստատութեանց հետ սովորականէն աւելի հանդիպումներ ունեցանք վերջերս կատարուած ընտրութեանց եւ Ս. Տեղեաց, մանաւանդ Ս. Յարութեան Տաճարին նորոգութեանց խնդիրներուն առնչութեամբ: Ուրախ ենք որ մեր փոխադարձ բարեկամութիւնը եւ համերաշխութիւնը առհասարակ անաղարտ մնացած է: Եւ մեզմէ ամէն մէկս պէտք է ջանք ընենք որ բարեկամութեան եւ համերաշխութեան այդ կապերը աւելի ամրապնդուին մեր միջեւ, ի յայտ բերելով եւ ի գործ դնելով մեր միութիւնը ի Քրիստոս, միութիւն՝ զոր մեր Տէրը ինք պատուիրեց մեզի:

Եղբարք եւ սիրելիք,

Տարիները կուգան ու կ'անցնին, ծիւնը հետզհետէ կ'իջնէ մեր գլուխներուն եւ մեր գնացքը կը դանդաղի եւ օր մըն ալ կանգ կ'առնէ: Հինքը կ'անցնին նորերը կուգան: Սկիզբը միշտ կը յիշեցնէ վախճանը: Պէտք է յաւիտենական բաները կեդրոնական տեղը զբաւեն մեր մտքերուն եւ սրտերուն մէջ: Այս Ս. Աթոռին ամէն մէկ քարին վրայ եւ ամէն մէկ առարկային երեսին աներեւոյթ եւ անձանօթ հոգիներու երբեմնի աշխատանքին եւ տքնութեան զրոշմը կայ: Կրնանք կանգուն եւ պայծառ պահել այս սուրբ Յարկը՝ մեր բարեպաշտութեամբ, անանձնական նուիրումով, համբերութեամբ, հնազանդութեամբ, աշխատասիրութեամբ, Աստուածսիրութեամբ, աղօթասիրութեամբ, ներողամիտ քաղցրութեամբ, ուղղամտութեամբ, կարճ խօսքով՝ այն ամէն առաքինութիւններով՝ որոնք քրիստոնեայ հոգեւորականը կը շինեն ու անոր կեանքը կ'արդիւնաւորեն:

Տիրոջ խօսքին համեմատ՝ անհամցած աղը ուրիշ բանով կարելի չէ համեմել: Աղ ըլլանք մեր Ազգին, Եկեղեցիին, մեր Ս. Աթոռին, իւրաքանչիւրս ըստ մեր կարողութեան՝ տալով «գոյի չափ զկեանս մեր»:

Տէրոջ Աջը հովանի ըլլայ ամենուս վրայ եւ զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արագէ՛ եւ զգործս ձեռաց մերոց յաջողեաց՝ մեզ. ամէն:

ԿՐԹՆԱԿԱՆ

Ա.Ղ.ՕԹՔ Ս. ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ (ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ)
ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ (*)

(Ողորուած առ Ողին Աստուած)

Օրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ,
 Որդի և Բանդ Աստուած, Հօրը էակիցն ու
 արարչակիցը, գոյակիցն ու բնութենակիցը
 Ս. Հոգիիդ, և անբաժան՝ էական բնութե-
 նէդ:

Անայլայելի, անփոփոխելի, անսահմա-
 նելի, անպարագրելի, անհասանելի, ան-
 ըմբռնելի, անսկիզբն, անժամանակ, ան-
 մահ, անխմանալի, անճառելի, անպատմելի,
 անբաւելի, անթարգմանելի ծնունդ և ծոցա-
 ծին Որդի, Հօր սահմանաւորումը ու Բանը,
 և փառակիցը Ս. Հոգւոյդ: Իմաստութիւն
 և զօրութիւն, ճառագայթ և կերպարանք,
 էութեամբ զուգահաւասար ու զօրծակից
 Հօրը և Ս. Հոգւոյդ. երեք կատարեալ ան-
 ձերէն մին և Ս. Երրորդութենէդ մէկ բնու-
 թիւնը կը ճանչցուիս: Հրեղէններէն ու հո-
 ղեղէններէն կենդանիներու և մեռելներու
 Աստուածն և Տէրը ճանչցուեցար, աստուած-
 ներու Աստուածը, տէրերու Տէրը, որ դու
 միայն ես անմահ ու անմատոյց լոյսին մէջ
 կը բնակիս:

Որ լոկ խօսքովդ ոչինչէն գոյացուցիր
 բոլոր արարածները և Հօր Աստուծոյ հա-
 ճութեամբ և Ս. Հոգիիդ գործակցութեամբ
 արարչագործեցիր երկինքն ու երկնային-
 ները, երկիրը ու անոր մէջ բովանդակուած-
 ները: Ստեղծիչ լոյսի ու խաւարի, և բու-
 վանդակիչ երևելիներու և աներևոյթներու:

(*) Հայց. եկեղեցւոյ ձաւաց Դիւբր բացի աստուածա-
 ւարդական ընթերցումներէ կը պարունակէ նաեւ շատ մը
 եկաւառուց «Մեծ Աղօթքներ»: Այս հոյակապ աղօթք-
 ներ առ հասարակ գրուած են մեծ սօներու առփու
 Բնդմանական եկեղեցիի և Հայց. եկեղեցւոյ հոգեւունչ
 հայրապետներու և վարդապետներու կողմէ: Առանց մեր
 սովորական հասկացողութեամբ աղօթքներ չեն, այլ աս-

երկինքը գոյացուցիր անճառապէս, ամպի
 նման լոյս ու բոլորակ, որ առաքատի պէս
 տարածուած է օդին մէջ ու կը հովանաւորէ
 երկրի վրայ ամէն եղածները: Գոյացուցիր
 նաև ջուրը երկինքին վերև (*), որ կը կոչուի
 հաստատութիւն և որուն վրայ կը հանգչի
 անբաժանելի Ս. Երրորդութիւնդ: Ու հոն
 իրենց դասակարգութեան համաձայն կան
 անթիւ բազմահոյլ հրեշտակներ, որ երկին-
 քը լեցուցած են, զորս ստեղծեցիր որպէս
 զի փառաբանեն ամենասուրբ Երրորդու-
 թիւնդ: Եւ լուսաւորները՝ իբրեւ մասնիկ
 մը առաջին լոյսէն գոյացնելով՝ երկինքի
 ոլորտին մէջ ամփոփեցիր, որպէսզի չարու-
 նակ ցոյց տան երկրին՝ զիրենք ստեղծողիդ
 խնամքը, առաջ բերելով եղանակներու

սուածաբանական տարողութեամբ եւ Ս. Գրական յաւա-
 սութեամբ աղօթածն ընդարձակ նաեւ են առ հասա-
 րակ. անոնց երկայնամիտ եւ տրամադիր ընթերցումը կամ
 ունկնդրութիւնը քէ՛ հոգին կը մխրտէ եւ քէ՛ միտքը կը
 սնուցանէ: Այս հոյակապ աղօթքներու բարիքն հաղորդ
 դարձնելու համար նաեւ աշխարհիկ հաւասացեալներ
 տակաւ առ տակաւ պիտի հրասարակենք զանոնք պաշ-
 տօնաբերօրէն մէջ, աշխարհաբար լեզուով:

Սոյն աղօթքը եւ յառաջիկային հրասարակութիւններէն
 շատեր բարգմանուած են Ս. Սրբառոյ երանանքի Տ.
 Մեսրոպ Պատրիարքի կողմէ, որ, համաձայն իր պահպա-
 նողական ռոմի, ոչ միայն հաւատարմօրէն պահպանած
 է անոնց բնագրային հարազատութիւնը այլ նաեւ պահած
 է աշխարհիկ լեզուի կրօնական բոյրը, որ յաճախ կոր-
 սուելու վտանգին կ'ենթարկուի ուրիշ բարգմանութիւն-
 ներու պարագային: Նրէ Տէր կամեսցի, մատուցի
 կայ յառաջիկային այս բոյր «Մեծ Աղօթքներ» եւ ձա-
 ւերը, հրասարակել առանձին գրեթէ լոյս եւ աւելի մեծա-
 սառ, ի դիւրութիւն եկեղեցւոյ պաշտօնաներու եւ ի
 հոգեւոր վայելումն հայ հաւասացեալներու: **ԽՄԲ.**

(*) Այս և վերելի տողեր ակնարկութիւններ
 են Աստուածաշունչի Ա. 6-8 համարներուն ու-
 թուն համաձայն երկինքի կապոյտն ալ համատա-
 րած «Ջուր» կը կարծուէր:

չըջանները և ժամանակներու փոփոխութիւնները՝ արեւի, լուսնի և աստղերու միջոցաւ: Յօրինեցիր նաեւ երկիրը իր հրաշալի տեսակաւորութեամբ, լեցուցիր զայն լեռներով, բլուրներով, գաշտերով, ինքնաբոյս տունկերով ու զանազան բարիքներով, որպէսզի հոն բնակին գաղաններն ու անասունները, սողուններն ու թռչունները ու անխափան վայելին ինչ որ կը մատակարարէ երկիրը. և դու ես որ քաղցրութեամբդ կը կերակրես ամէնքը:

Ունայն ու թափուր չթողուցիր նաեւ ծովերը, որ քու հրամանովդ հաստատուած են տեղ տեղ, զանոնք ալ լեցուցիր տեսակ տեսակ կենդանիներով, որպէսզի տէրն ու արարիչը երեւիս ամէն բանի և դատաւորն ու դարմանիչը բոլոր եղանակներուն:

Ու այս ամենուն վրայ տէր ու թագաւոր դրիր մարդը, զոր հողէն ստեղծեցիր կենդանի, փառազարդ և լուսազգեաց գեղով՝ երեւելի եւ պայծառ տեսակով, ու շնորհեցիր անոր իշխանական պատկերը՝ իշխելու համար բոլոր միւս երկրածիններուն վրայ: Ու դրիր զայն փափկութեան զրախտին մէջ, որ քու հրամանովդ տնկուեցաւ տեւական ու անթառամելի՝ մարդուն վայելքին համար, որպէսզի անիկա ապրի միշտ անմահ տունկերուն մէջ, անմահութիւնը զգեցած, պայմանաւ որ պահէ միայն բարի և չարի գիտութեան ծառէն չուտելու պատուէրը: Մարդուն տրուած այս պատիւը աւելի սարսափելի ու սխալի էր քան հրեշտակներունը: Ուստի բանսարկուն սատանայ նախանձեցաւ այս պատուոյն վրայ, ան՝ որ հրեշտակական աստիճան ունէր այն ատեն ու իր արժանիքէն աւելի գերազանց փառքի և պայծառութեան մէջ կը գտնուէր: Մտնելով այնուհետեւ իմաստուն գաղանին (օձին) մէջ՝ անոր միջոցաւ կը խօսէր նախաստեղծ կոյսին հետ, որ անպիտակ էր անոր բնաւորութեան, որպէսզի եւալի ձեռամբ, զիւրութեամբ խաբէ իր զուգակիցը՝ Ադամը: Ու ճաշակել տալով անոնց արգիլուած պտուղէն՝ զիւրաւ մերկացուց անոնց՝ մէ աստուածահրաշ զարդարանքը, ստախսութեամբ խաբելով զանոնք՝ թէ աստուածներ պիտի ըլլաք ու պիտի ճանչնաք բարին ու չարը: Աստուածութեան չհասնի, բայց բարին ու չարը ճանչցան ողորմելիները: Ու մերկանալով իրենց փառքէն եւ զրկուելով

անմահութենէն՝ խեղճ ու ողորմելի վիճակի մը ենթարկուեցան ու պատառոտուն տեւելուով ծածկելով իրենց մերկութիւնը՝ ամենազէտ Արարիչիդ երեսէն պահուածով կ'ուզէին սաղարթախտ տունկերու ներքեւ, ու պատճառանքներ յերկրելով կը ջանային արդարացնել իրենց մեղքը: Այնուհետեւ արտաքսուեցան անմահական զրախտէն և տաժանելի և տարակուսելի կեանք մը սկսան վարել դուրսը, և հրաման ընդունեցան քու բարեբարութենէդ արտուութեամբ ծնիլ իրենց զաւակները և երեսի քրտինքով ուտել իրենց հացը և վերստին դառնալ հողին՝ ուրկէ ստեղծուած էին: Այս պատճառաւ թագաւորեց մահը մեր մարդկային բնութեան վրայ՝ ծառայելով մահացու մեղքերու և հետեւելով բանսարկուին չարագործ կամքին՝ տեսակ տեսակ կռապաշտութեան մէջ ընկղմեց մարդիկը՝ մինչև այն աստիճան որ Արարիչիդ սուրբ անունը քարերու, փայտերու և մեռելոց ոսկորներուն վրայ դրուեցան: Վասնզի նախախնամող ստրջացած մեկնեցաւ մեր բնութենէն և մարդոց որդիները գրաւուելով դժոխքէն՝ մահուան ստուերներու մէջը նստան:

Ապա խանդաղատեցար քու արարչական գթութիւնովդ՝ երբ մեղքի կապանքներով պարաւանդուած տեսար քու անաբատ ձեռքիդ ստեղծուածը ու անտես չըրիր զայն, այլ նախախնամական սիրով այցելեցիր անոր երեւելով դարերու և ժամանակներու մէջ:

Տուիր օրէնքներ, զրկեցիր մարգարէների, որոնք կանուխէն աւետարանեցին մեր մարդկային բնութեան քու խոնարհիլդ: Եւ որովհետեւ յոյժ կարեւոր խոցուած էինք բանսարկուէն, այդ պատճառաւ ոչ օրէնքներ և ոչ մարգարէութիւններ կրցան մեր մարդկային բնութիւնը փրկել մահուան զօրութենէն, ուստի մարդանալուդ և մեռնելուդ կարօտացանք:

Եւ դարձեալ՝ որովհետեւ յոյժ ողորմած ես և մարդասէր, երկայնախտ և քաղցր՝ բնաւ ապականութեան մէջ չթողուցիր մեր բնութիւնը. մեր մեղքերուն և անօրէնութեան համեմատ հատուցում չըրիր մեզի: Այլ խոնարհեցնելով երկինքը՝ Հօրը առաքեալ և Ս. Հոգիիդ հաճութեամբ ամէնօրհնեալ Մարիամ կոյսի անարատ արգանդը

իջար: Ու անխառնելի աստուածութիւնդ նոր խառնումով մեր բնութեան հետ միացուցիր, և անշուշտփելի էութիւնդ մարմինի մէջ թանձրացնելով՝ Աստուծոյ Որդիդ եղար կոյսի որդի: Եւ դու որ անժամանակ ես՝ անըմբռնելի տնօրէնութեամբ ինն ամիս բովանդակուեցար Ս. Կոյսի արգանդին մէջ: Այնուհետեւ ծնար անճառապէս ամէնօրհնեալ Աստուածածինէն. ծնունդ սուրբ և զերծ որևէ ախտէ, որ քու աստուածութեանդ միայն զիտելի է և մարդոց անհասանելի: Ու տղայական կերպարանքով ամենասուրբ կոյսին զիրկը բազմեցար ու անոր կուսական կաթովը սնար: Ծնար մանուկի նման և մինչև արբունքի հասնիլդ մարդոց հետ չըջեցար՝ անոնցմէ մէկուն նման: Երեսուն տարեկանիդ Յորդանան եկար, ո՞վ դու Գառն Աստուծոյ, որ աշխարհի մեղքը կը բառնաս, կատարեալ հասակով, աղամային մարմնով, որպէսզի լուսաւ ու մաքրեաւ Ադամի փառք ու նիսած վէրքերը: Մկրտուեցար Յորդանանի մէջ ամբողջի Յովհաննէսէն և քու գոյակից Հօրմէդ վկայուեցար որդի սիրելի և Աստուած կատարեալ: Եւ Ս. Հոգին, որ անմեկնելի է քննէ, աղանակերպ իջնելով վրադ, հոն ներկայ եղողներուն յայտնեց զքեզ կատարեալ Աստուած՝ եկած կորսուած մարդկային ազգը փնտռելու: Վասնզի անոնց՝ որ վերստին կը ծնին կենդանի ջուրէն, ուր որ քու աստուածախառն մարմինդ թաղուեցաւ մկրտութեամբ, միննոյն կատարեալ շնորհաց Հոգին կը զրկեաւ աներեւոյթ տեսլեամբ՝ որպէսզի վերստին ծնելով՝ ըլլանք Աստուծոյ որդիներ և ժառանգակիցներ և մարմնակիցները քու աստուածութեանդ: Այնուհետեւ սկսար գործքով ու խօսքով աւանդել մեր փրկութեան աւետարանը ու սորվեցուցիր մեզ ընդդիմանալ չար դեւին հնարքներուն: Եւ մաքառեցաւ քեզ հետ՝ մկրտութենէն վերջը, որպէսզի ինք որ Ադամին հետ կուտեցաւ յառաջագոյն՝ պարտուի Աստուծմէդ ու անոնցմէ՝ որոնց վրայ քու սուրբ անունդ է կոչուած. վասնզի դուն որ անձիդ փորձով կրեցիր այս ամէնը՝ կարող ես օգնական ըլլալ մեզի, փորձութեան ենթակաաներուս:

Մարդկային կերպարանքով չըջեցար երկրի վրայ և ճշմարիտ մարմնազգեցութեամբ մարդկային կիրքերը ամբողջովին

վրադ կրեցիր՝ բացի մեղքէ, ու յայտնեցիր քու աստուածահրաշ զօրութիւնդ ցաւազարներուն ու անխառնութեանն և իշխանական վարդապետութիւնովդ շատերը քեզի աշակերտեցիր:

Ապա եկար յայտնելու քու աստուածային կերպարանքդ, և ինչ որ դոնէ ընդ ազօտ տեսնել կը ցանկային հրեշտակները՝ այսօր մարմինիդ վրայ երեւցուցիր աշակերտներուդ Թաքոր լեռան բարձունքը: Հետոյ առիւր աշակերտներէդ Պետրոսը՝ եկեղեցւոյ վէմը, որուն արքայութեան փականքները խոստացար, և երկու եղբայրները՝ Յակոբոսը և քու սիրելին Յովհաննէսը, որոնք մահուան բաժակը քեզ հետ ըմպել խոստացան. մեկուսացուցիր զանոնք մարդոց բազմութենէն՝ հետոյ տանելով Թաքոր լեռը, որպէսզի անոնք, որոնց արքայութեանդ տեսութիւնը խոստացար, քու մարմինիդ վրայ տեսնեն Ադամի առաջին փառքին պայծառութիւնը, զոր մերկացուցած էր անկէ բանսարկուն, ու իրենց միտքերէն փարատին քու մահուանդ մասին իրենց ունեցած կասկածն ու երկիւղը:

Կը վկայէին հոն Մովսէս ու Եղիա մարգարէները քեզ հետ երեւնալով քու փառքիդ մէջ ու կը խօսէին երուսաղէմի մէջ կրելիք չարչարանքներուդ մասին, որովհետեւ դուն կենդանիներու և մեռեալներու տէրն ըլլալով հանդերձ ամօթ չհամարեցար քեզ խաչի կամաւոր մահը:

Կարծեալ սրենքը զարհուրեցան փայլակնացայտ ճառագայթներէդ և խոր թըմբութիւն մը տիրեց իրենց վրայ ու զետիւն տապալեցան, վասնզի չտեսան քեզ այնպէս՝ ինչպէս էիր առաջ, այլ մինչ աղօթքի կեցած էիր՝ ահագնակերպ ու ճառագայթաձեւ նշույններ այնպէս պատեցին քու անձդ որ խափանեցին արեւին ճառագայթները. ու աշակերտներդ, որոնց անձանթք էին զըլխաւոր մարգարէները, տեսան զանոնք՝ որ կը սպասաւորէին քու փառքիդ ու կը խօսէին քեզ հետ: Եւ մինչդեռ մտախոհ ու տարակոյսով կեցած էին անշուշտ՝ աստուածային թերաբաց փառքիդ առջև՝ յանկարծ լուսաւոր ամպը զալով՝ կը հովանաւորէր զանոնք. ու կը լսուէր Հայրական ձայնը որ ինչպէս ի Յորդանան՝ հոս ալ կը վկայէր քու մասիդ. Դա է որդի իմ սիրելի: Ապա աշակերտները դողալով Հայրական ձայնէն՝

աստիկ երկիւղ մը կրեցին, այն աստիճան՝ որ չէին զգար իրենց կենդանի ըլլալը և եթէ ամենակարող զօրութիւնը չպահէր զանոնք, որպէսզի մոտացութեան չտրուի աստուածահրաշ այս տեսիլքը, աւելի մեռեալ կը լինէին քան կենդանի:

Մինչդեռ մարգարէները քեզ հետ հաշուելով՝ երրորդութեանդ երեք անձերու խորհուրդը կը յայտնէիր, Պետրոս՝ իր զարհուրանքին մէջ՝ տաղաւարաշինութեան մասին կը խօսէր: Նմանապէս երբեակ թիւը աշակերտներուդ, որոնք քեզի հետ էին սուրբ լերան վրայ, երրորդութեանդ օրինակը կը յայտնաբերէր, որպէսզի այս երեք կերպաւորեալ զաղափարներով հաստատուի Ս. երրորդութեանդ անբաժանելի անձնաւորութիւնը:

Արդ՝ օրհնեալ է քու փառքդ, Տէր Աստուած մեր, այդ սրբազայրիկ մէջ, զուր օրէնքներն ու մարգարէութիւնները ամբողջացնելու համար եկար, ու ելար այդ լերան բարձունքը, ո՛վ աւետարանիչ Սիւնի: Վասնզի քուկդ են երկինքն ու բարձունքները. աշխարհը իր ամբողջութեամբ դուն արարչագործեցիր, ծովն ու ցամաքը դուն ստեղծեցիր. Թաքոր և Հերմոն քու անունով պիտի ցնծան:

Այսօր իսկապէս կը ցնծայ Թաքոր՝ տեսնելով իր վրայ երրորդութեանդ միութեան հրաշքը: Այսօր Սինայէն աւելի կը պանծայ Թաքոր լեռը. վասնզի հոն ամպ, մէգ, խաւար, մառախուղ, ծուխ և հուր կը պատէին ու անարժաններու ոտքերը կ'արգիլուէին ելլել այնտեղ: Իսկ սա զքեզ՝ մարմնացեալ Բանդ՝ ճառագայթաբձակ կերպով կը յայտնէ աշակերտներուդ և Հօր Աստուծոյ աւետաւոր ձայնը բոլոր որդիացեալներուն կը հնչեցնէ լուսաւոր ամպին մէջէն, որ յառաջիկային արդարներուն համար է պատրաստուած: Պատրաստուած է ան այնպէս իրրեւ ճանապարհ և վերելք այն ամէն մեղաւորներուն՝ որոնք քու լուսաւոր հրամաններուդ կը հետեւին: Վասնզի անոնք որ այսօր ջերմեանդ սիրով ու հաւատով սուրբ լերանդ կը մօտենան, զիւրաւ երկրաւոր ցածութիւնէն երկնային բարձունքները կ'ուղեւորին:

Եւ արդ, բարեբար և քաղցր Տէր, անոխակալ և բազումողորմ, հաշտ և բաց աչքով նայէ՛ պատրաստ բնակութենէդ այս

ժողովուրդիդ, որոնք քու ոտքերուդ հետքերուն հետեւեցան՝ հանդիպելու համար քեզ սուրբ լերանդ վրայ և երկրպագելու համար քեզ այնտեղ, ուր կեցան քու ոտքերդ: Թողութիւն տուր կամայ և ակամայ, գիտութեամբ ու անգիտութեամբ գործած ասոնց մեղքերուն: Շնորհէ՛ ասոնց սուրբ սիրտ և անզբաղ խորհուրդ և զգաստ միաք: Հանէ՛ քարեղէն սիրտը և տուր ասոնց մարմնեղէն սիրտ. տո՛ւր նաև քու սուրբ հոգիդ՝ հեռացնելով ամէն չարիքներէն ու մօտեցնելով բարի գործերու, որպէսզի կարենան երթալ զօրութիւնէ ի զօրութիւն և ժամանել աստուածային այս տօներէն զէպի (երկնային) անվախճան տօնախմբութիւնը:

Յօդէ՛, Տէր, Սիւնի վրայ Հերմոնի ցօղը՝ տալով ասոնց յանցանաց թողութիւն:

Մենք թէև օրէ օր շատցուցինք մեր մեղքերը, բայց զու մեր մեղքերուն համեմատ մի դատեր և մեր անօրէնութեան համեմատ մի՛ հատուցաներ մեզ:

Մենք կաւ ենք և դու մեր արարիչը, ու ամէնքս քու ձեռագործներդ:

Մեղանչեցինք, անօրինեցանք, յանցանք գործեցինք ու խոտորեցուցինք մեր ոտքերը քու շաւիղներէդ. խոտացուցինք մեր սիրտերը՝ քեզմէ չվախնալու աստիճան: Դարձի՛ր, Տէր, քու մեծագոյն փառքիդ համար. զուցէ մենք չկարենանք ժառանգել քու սուրբ լեռդ: Չունինք մէկը մեզ ապաւէն, բացի քեզմէ, որ արդար ես և անարտա և քաւիչը մեր մեղքերուն: Մի՛ խալառ բարկանար և մի՛ ձեռքէ ձգեր այս քու բանաւոր հօտդ, որ քու սուրբ արիւնիդ զինն է և զոր սեպհական ժողովուրդ ըրիր քեզ:

Մենք մեր գործերով բարկացուցինք քու սուրբ անունդ, այդ պատճառաւ արագապէս մեր վրայ հասան տեսակ տեսակ հարուածներ՝ սով, սուր, գերութիւն, նեղութիւն, զիւական հարուածներ, հիւանդութիւններ ու պէս պէս ցաւեր և տաժաւներ անխտիր, վիշտ երկինքէն, վիշտ երկրէն, մահաբարձամ, խռովայոյզ ամպ և օդ, որոնք կամ կը փակուին բարկութեամբ և կամ կը բացուին սաստկութեամբ, և պէս պէս պատահարներ մարդոց, անասուններու և մեր արտերուն վրայ, և մենք ոտքի կոխան եղանք անոնց՝ որոնք չեն կարողար քու սուրբ անունդ:

Սակայն, ո՛վ դու անօխակալ և մար-
դասէր Տէր, թէպէտ մենք մեղանշեցինք,
բայց քեզի ինկանք աւագանի արգանդէն
և չունինք ուրիշ Աստուած բացի քեռէ:

Դու ես մեր հայրը, տեսուչը և հո-
վիւր. մեզի դարձի՛ր, ով մեր Աստուածն
ու Փրկիչը, և հեռացո՛ւր մենէ քու բար-
կութիւնդ: Զըլլայ որ մեր գործերուն հա-
մեմատ հատուցում ընես մեզի, վասնզի
մենք չարունակ ապականեցինք մեր ճամ-
բաները մեր չար գործերով: Եւ որովհետեւ
դու միայն իշխանութիւն ունիս թողուլ
մեզ քերը, հեռացնել մեզմէ ակտերն ու
հիւանդութիւնները, հարուածներն ու մեղ-
քի հետեանք եղող ցաւերը, այդ պատ-
ճառաւ քեզի կը զիմենք միշտ: Մեղանշե-
ցինք երկինքի և քու առջև. Աստուած,
քաւէ՛ մեզ մեղաւորներս: Բաց մեզի քու
ողորմութեանդ դուռը՝ օրուանս շնորհիւ,
որպէսզի հեռանանք ամօթալից, այլ մաք-
սաւորին նման արդարացած իջնենք (տա-
ճարէն): Պարգևէ նաև մեզի բարի վարձք
քու սուրբերուդ հետ, որոնք սկիզբէն հա-
ճոյացան քեզի՝ Փրկչիդ և մեր Աստուծոյն,
որպէսզի անոնց հետ միասին արժանանանք
փառաւորել ահաւոր ու քաղցր անունդ՝ Հօր
և Ս. Հոգւոյդ հետ, այժմ և միշտ և յա-
ւիտեանս. ամէն:

Եսդայտրիւն ամենեցուն:

Առաւելապէս գոհութիւն կը մատու-
ցանենք ու կ'երկրպագենք քեզի, Քրիստոս
Աստուած մեր. անէջ ճառագայթ, որ աս-
տուածութեանդ լոյսը կը ծագես քու կամքդ
կատարողներուն և անունդ փառաւորող-
ներու սիրտերուն մէջ: Որ անտեսելով նաև
մեր անարժանութիւնը՝ արժանացուցիր հաս-
նիլ այս մեծահրաշ օրուան պայծառութեան՝
տօնակից ըլլալու տօնասէր ու աստուածա-
սէր անձերու. մանաւանդ այն սուրբ հայ-
րերուն, թաքոր լերան վրայ պահապան-
ներն և սպասաւորներն են քու սրբաւայ-
րիդ, որպէսզի անոնց աղօթքով ու բարե-
խօսութեամբ ողորմիս մեզի: Մենք հաւա-
տացեալներս ալ անոնց նմանելով կը տօ-
նենք, ոչ թէ հին մովսիսական տուջութեան
վկայութեան խորանին համաձայն, զոր Բե-
սելիէլ շինեց և Մովսէս կանգնեց ու ա-
ւանդեց Իսրայելացիներուն տաղաւարահա-
րաց տօն կատարել, որպէսզի անջինջ մնայ
յիշատակը խորանին, որ անոնց հետ կը

չրջէր անապատին մէջ և զոր քու ցոյց
տուած օրինակէն առաւ. Մովսէս և տուաւ
Հին Ուխտի եկեղեցիին իրրև (ստուերա-
կան) օրինակ:

Այլ մենք կը կատարենք պայծառա-
կերպութեանդ տօնը, զոր ցոյց տուիր ըն-
տրեալներուդ սուրբ լերան վրայ, և կա-
մաւոր խաչելութենէդ, կենդանի մեռելու-
թենէդ, փրկագործ ու կենդանարար յարու-
թենէդ և Ս. Հոգւոյդ առաքեալներուն վը-
րայ իջնելէն յետոյ՝ աւելի սարսափելի ու
սխալի երեւցուցիր այսօրուան լուսափայ-
լութիւնը: Եւ, լոյսի աղբիւր, ողորմու-
թեան՝ կեանքի և փրկութեան դուռ բացիր
զայն մեզի, հինը նորին և ստուերը ճշ-
մարտութեան փոխելով, և Ս. Հոգիիդ մի-
ջոցաւ սուրբ առաքեալներուդ յայտնելով
Փոխանակ տաղաւարական հին խորանին՝
քու եկեղեցիդ խորան շնորհեցիր՝ շինելով
զայն առաքելական և մարգարէական վե-
մին վրայ, որուն անկիւնաքարը դու ինքդ
եղար իրրև վէմ պատուական և անշարժելի:
Եւ քաւութեան սեղանին տեղ, ուր անա-
ստեններու արիւնը կը մատուցուէր, սըր-
բարար սեղանը հաստատեցիր, որուն վրայ
Աստուծոյ անարատ գառնդ կը պատարագ-
ուիս ու աշխարհի մեզ քերը կը բառնաս:
Եւ փոխանակ ստուերակերպ քահանայու-
թեան՝ քու ճշմարիտ քահանայութիւնդ
շնորհեցիր մեզի: Նոր ժողովուրդիդ վերա-
կացու և առաջնորդ ընտրեցիր երանելի
Յակոբոսը՝ ըստ մարմնոյ եղբայրդ, որ այսօր
ձեռնադրուեցաւ առաքեալներէն, անոնցմէ՝
որոնք քու ամենասուրբ աջէդ ընդունած
էին իրենց ձեռնադրութիւնը: Այսօր պա-
տարագուեցար նոր դաստակերտի աստուա-
ծարեալ նորագլուտ սեղանին վրայ, ուր ա-
ռաքեալները յայտնապէս կը տեսնէին Ս.
Հոգիդ աղաւնակերպ իջած սուրբ սեղանին
ու հոն պատարագելիդ վրայ՝ որ անբա-
ժան է քեզմէ: Այս աւետարեր օրը ցոյց
տուիր սկիզբը ուխտերուն և պատարագ-
ներուն. վասնզի նոր էր սեղանը, նոր՝ պա-
տարագը և նոր՝ պատարագ մատուցանողը
և դուն էիր որ պատարագուեցար նորօգու-
թիւն տուող այս օրուան մէջ:

Օրհնութեան աղը հաստատեցիր մեր
մէջ, այսինքն՝ Ս. Հոգւոյդ ճշմարիտ շնոր-
հը, զոր տուիր բժշկելու համար մեր նե-
խածութիւնը, ու ամէն շնորհներով ինչ-

պէս ի հնուէն՝ նոյնպէս ներկայիս՝ զարդարեցիր այս օրս. միննոյն կերպարանքով յարութենէդ վերջ երեցար առաքեալներուն Գալիլիայի մէջ. վասնզի անոնք որ աւանատես չէին եղած այսօրուան հրաշքիդ՝ կասկածի մէջ լինկան, և միւսանգամ զաւտանդ օրը նոյն կերպարանքով պիտի երեւիս անոնց՝ որոնք քեզ սիրեցին, որպէսզի նոյն ողջոյնը և նոյն խաղաղութիւնը ընդունին քեզմէ։

Եւ արդ, ո՛վ մեր Տէրն ու Աստուածը, դուն որ բարիքներ կը պարգեւես և առատ ողորմութիւն կը շնորհես, տո՛ւր հիմակ ալ վերադիտող քահանաներուն՝ առանց նենգութեան, յստակ նայուածքով, սուրբ սիրտով, հաստատուն հաւատքով ու աներկբայ յոյսով սպասուորել քու սրբարար սեղանիդ և հաշտարար ու մեղսաքուիչ մարմնոյդ և արեանդ հաղորդուիլ ու արժանապէս հաղորդել զայն նորածնեալ քու ժողովուրդիդ, և սրբութեամբ ու արդարութեամբ հովուել քու հօտդ, զոր սուրբ արիւնովդ զնեցիր։ Դաւար վայրերու մէջ բնակեցնել զայն ու հանգստաւէտ ջուրերու մօտ սնուցանել։

Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, մի՛ նայիր իմ անարժանութեանս, որ հիմա մեղապարտ անձովս ու ամօթալից երեսով կեցած եմ քու առջեւդ։ Դուն գիտես իմ յանցանքներս, դուն՝ որ կը քննես սիրտերն ու երկամուտները, և ես իմ մեղքերուս բաղմութիւնը չեմ կրնար ծածկել քեզմէ։

Կ'աղաչեմ քեզի, մարդասէր և քաղցր Տէր, ցոյց տուր մեզի քու մարդասիրութիւնդ և օրուանս շնորհիւ պարգեւէ՛ մեղաց թողութիւն, հոգեկան ու մարմնական զգաստութիւն և սրբութիւն ինձ և համայն ժողովրդեանս և բոլոր հաւատացեալներուն՝ կենդանիներուն և հանգուցեալներուն։

Կ'աղաչեմ քեզի, Տէր բարերար, բարեխօսութեամբ անարատ ծնողիդ Ս. Աստուածածնին և Յովհաննու Կարապետին և Ս. Ստեփանոսի նախաժողովին և սուրբ առաքեալներուն և երեք աշակերտներուդ, որոնք քեզ հետ էին սուրբ լիբան վրայ, և զիսաւոր մարդարէներուն՝ Մովսէսին ու Եղիային և բոլոր սուրբ վկաներուդ, նաև Ս. Յակոբ առաքեալին՝ երուսաղէմի առաջին հայրապետին՝ օրհնէ՛ քու այս ժողովուրդդ՝ սուրբ անունդ փառաբանողները

և ի բարին կատարէ մեր խնդրուածները։ Հաստատէ կաթողիկէ եկեղեցիդ հանդերձ իր ուխտով, անշարժ ու անվրէպ պահելով զայն հակառակօրդներէն։ Ու անոր քահանայապետական զիրքն ու վարդապետական շնորհը՝ իր պայծառացեալ մանուկներով՝ սուրբ եկեղեցիդ հաստատուն վէմին վրայ հրաշանորդ ու անաղարտ պահէ ամէն երեւելի ու աներեւոյթ փորձութիւններէ։ Եւ սուրբ ու պատուական խաչիդ զօրութեամբ, որուն վրայ արեւնահոս զամուկեցար անմեկնելի բեւեռուեմով, պարսպեալ պահէ անոր հովանիին տակ բոլոր քեզ հաւատացողները ըստ կարգի և ըստ աստիճանի. եպիսկոպոսները, երէցները, սարկաւազները և համօրէն ուխտը սուրբ եկեղեցիդ և տո՛ւր ամենուն բարեկարգ կեանքի փափաքը։

Թագաւորները, իշխանները և իրենց զօրքերը ամրացո՛ւր սուրբ խաչիդ զօրութիւնով, որպէսզի յաղթող ըլլան պատերազմներու մէջ և սուրբ ուխտիդ թշնամիները կարկեցո՛ւր և հնազանդեցուր անոնց ռաքերուն տակ։

Միանձն ճգնաւորները պարսպեալ պահէ թշնամիին ամէն ծուղակներէն՝ մինչև վերջ անասան և անարատ վարքով։

Ամուսնացեալները սրբութեամբ և արդարութեամբ պահէ, Տէ՛ր, որպէսզի հոգեւոր սիրով ապրին միմեանց հետ, ու անոնց զաւակները քու երկրւոյդ և սիրոյդ մէջ աճեցուր՝ զերծ պահելով զանոնք տղայական պատահարներէ։

Զգաստութեան հոգի շնորհէ ձերերուն՝ որ յիշեն միշտ իրենց վախճանն ու աշխարհէ (մօտալուտ) հրաժարումը։

Պահպանէ ամէնքը սուրբ խաչովդ և օրուանս շնորհիւ, հեռաւորներն ու մերձաւորները և զանոնք՝ որ ծովու և ցամաքի վրայ կը ճամբորդեն ու տեսակ տեսակ վըտանգներու, ցաւերու և նեղութեանց մէջ կը գտնուին։

Ծնորհէ՛, Տէր, գերեալներուն՝ դարձ, բանտարկեալներուն ու կապեալներուն՝ արձակում, մեղքերու՝ լուծում, դեւերու՝ հալածում և քրիստոնէից պատերազմներուն՝ յաղթութիւն։

Կարկէ՛, Տէր, հերձուածողներու բերանը, մարէ՛ և լոկացուր օտար թշնամիներէ առաջացած խռովութիւնները։ Դիտապաստ

կործանել սուրբ եկեղեցիիդ վրայ յարձակողները:

Պահէ, ո՛վ Տէր, քու այս բանաւոր հօտդ գազաններէ, սողուններէ, թռչնաւոր ձճիւններէ, գլորումէ, ընկղմումէ, հրկիզութենէ, ջրահեղձութենէ, սառնամանիքներէ, աւազակներէ, խորշակէ, ուժգին հովերէ ու ամէն վնասակար տարրերէ, քանզի բոլոր արարածները քու հրամանիդ կը հնազանդին:

Օրհնէ՛, Տէր, ներկայ տարիս և անոր պատուդները՝ անփորձ պահելով ամէն պատահարներէ, և քու աջդ մեր վրայ թող լինի տարւոյս սկիզբէն մինչև վախճանը:

Յոյց տո՛ւր, Տէր, օրուան շնորհը մարդոց և անասուններու, կենդանիներու և անկենդանիներու վրայ, ամպերու, օդին, բոյսերու և տունկերու վրայ ու անվնաս պահէ զանոնք ամէն տեսակ աղէտներէ ու փորձանքներէ, որոնք քու հրամանովդ կու գան մեր վրայ:

Շնորհէ՛ որ սիրով ու արդարութեամբ և խաղաղութեամբ վարենք մեր կեանքը և ուղղափառ դաւանութեամբ փակենք մեր վախճանը:

Յիշէ՛ նաև ննջեցեալները, որոնք ուղիղ խոստովանութեամբ աւարտեցին իրենց կեանքը. շնորհէ անոնց հանգիստ՝ արդարոց կայանին մէջ, և ջնջէ՝ կամայ և ակամայ, գիտութեամբ և անգիտութեամբ գործած իրենց բոլոր յանցանքներուն մուրհակը:

Եւ քու հրաբորբոք զայստեանդ վերջին օրը արժանացո՛ւր ամէնքս լուսեղէն ամպերու վրայէն թռչիլ քու առջեւէդ, Տէ՛ր, և սուրբերուդ հետ վերին Սիոնի մէջ հանդիպելով քեզ՝ եռահիստեակ սրբասացութիւնը երգել քեզ և Հօրդ և ամենասուրբ Հոգւոյդ՝ անհատնում օրհնութեամբ. Բեզ՝ որ օրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ և բարեհամբաւեալ և առաւելապէս փառաւորեալ ես երկնաւորներէն և երկրաւորներէն՝ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն:

ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

“ԴՈՒՔ ԷՔ ԼՈՅՍ ԱՇԽԱՐՀԻ”

Մատ. Ե. 14

Կը պատմուի թէ փարոսի մը վերակացուի և փոքրիկ լոյսի մը մէջ խօսակցութիւն մը տեղի ունեցած է: Փոթորկալից գիշեր մը փարոսի հսկիչը վառելով փոքրիկ լոյսը երբ կը պատրաստուի մեծ փարոսի գազաթն ելլել, «Լո՛ւչ կ'ուզես ինձմէ», կը հարցնէ լոյսը. «այնչափ պղտիկ եմ որ ոչ ոք զիս չի տեսներ, տուած լոյսս ալ շատ տկար է»:

«Մի՛ վախար, կը պատասխանէ հրօկիչը, այլ միայն յարտեւէ վառելի, մինչև որ վերջացնեմ գործը, զոր քեզ հետ պէտք է կատարենք»: Եւ ինքը կ'ելլէ ու լորպպոյտ երկար աստիճաններու գագաթը, լոյսը ձեռքը բռնած:

Վերջապէս կը հասնի գազաթն և այդ տկար լոյսով կը վառէ զօրաւոր փարոսը, որ իր ճառագայթները կը շրջէ մզոններ անդին, կատաղած ծովու ամենի ալիքներով ուռած կոհակներու վրայ, և շատ չոգենաւներ այդ գիշեր կ'ազատին ժայռերուն զարնուելու և իրար բախելու վտանգէն: Հաւատարիմ փոքրիկ լոյսին պաշտօնը լմնցած էր այդ րոպէին՝ երբ չոգենաւները ազատեցան փորձանքէն. հսկիչը գիտէր զայդ:

Կ'ուզե՞ս, եթէ հարկը պահանջէ, ըլլալ «փոքրիկ լոյս մը», որպէս զի Տէր Աստուած քեզմէ օգուտ մը տեսնէ կրկին վառելու համար փարոսները, որպէս զի անոնք կարենան ազատել շատերը նաւաբեկութենէ: Դուն չես գիտեր ի՞նչպէս, ի՞նչ կերպով, բայց Փարոսի Հսկիչը գիտէ: Կ'ուզե՞ս այդ գործը:

(Սիոն, 1927 Յունիս, էջ 171)

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Դարձե՛ք էջեր հին պատմութեան ողբ ու սուգի,
 Փակ մընացե՛ք Վասակներու գի՛րք գունաթափ:
 Վրհասութեան ու վասութեան յու՛ւեր, մէկ դի՛,
 Զի մաքրաւոր սեսիլի պէս անհո՛ւն անափ,
 Շրթե՛րքն անա դիւցազնագեղ Վարդանանցի:

×

Խոր դարերու ծոցէն ժայթփող ձայնն հերոսին
 Բա՛մբ անկորուս՝ դեռ միջոցին մէջ կը քրքռա՛յ...
 Իբրեւ պատգամ ազգապահպան հակասումին
 Ու կը յուզուի՛ն դարերն անցեալ, մինչ ապագայ
 Դարերն իրա՛ր կը փոխանան Յուր Քաջին...:

×

Բանա՛նք այսօր մագաղաթներն ուր եղիւէն
 Կո՛ղէ հերոսն իր գրիչով ոսկեփետուր...
 Ներքընչե՛նք օդն Սևարայրի եւ ժայռերէն
 Լըսե՛նք կարկաչն արձագանգին արեւալուր,
 Հաղորդըւին այդ խորհուրդին մէջ լուսեղէն:

×

Այս ցեղին մէջ Վարդաններ կան միշտ անբեղում...
 Զի դարերու, կեա՛նքի, մահուան պայքարն անեղ
 Մեզ կը զսնէ այլեւս կանգուն եւ ուռնացած
 Վերածաղկած հայրենիքի կեանքով շրթեղ,
 Իր վերելքի համբաներուն մէջ փառապանծ:

ՄԱՌԻ ԱԹՄԱՃԵԱՆ

ԶԱՅՆՆԵՐ ՌԵՄԱՅ

Զայնրդ է նորէն — շրտաւած եմ ես —
 Մերք բարձր ու հրգօր, մերք մըմունջ մը հեզ,
 Ամպրոպ, փոքրիկ, մերք խորին խորհուրդ,
 Մերք սիրոյ աւաչ ու մերք անյագուրդ,
 Կըռունկին ուղղուած, կարօտի հառաչ,
 Մերք մեր գետերու գոռումն ու շառաչ.
 Եւ մերք ալ կարծես աղօթք, շարական,
 Սիրոյն՝ Երագին՝ փառքին մեր վրկան:

Ու հիմա ձայնրդ մըմունջ մըն է հեզ,
 Մօրքս ձայնն է ան, մանուկ մըն եմ ես ...
 Ըսէ, Երեւան, ես քու ձայնին դէմ,
 Սա կարօտակէզ սիրսն ի՛նչպէս զսպեմ:

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

Ք Ա Ր Ը

Մարդկային աչքից ու ձեռքից հեռու
 Լեռներում տեսայ մարմարի մի ժայռ,
 Որ ձիւների տակ՝ չար բախտին հլու՝
 Դաւեր մոռացուած մամուլէ էր մոռալ:

— Մարմար ես, գիտեմ, տեսնում եմ անա,
 Բայց աղամանդ էլ լինէիր քէ դու՝
 Մամուլէիր պիտի, քանի քեզ վրայ
 Զէ՛ր իջնի ձեռքը ու ձիւքը մարդու:

Լաւ չէ՛ր՝ լինէիր աշխատում ընկած
 Հասարակ մի քար արտերի նամբին,
 Որ վրադ քիկներ հնձուորը յոգնած,
 Որ հանգիստ տայիր յոգնած նամբորդին:

Ես աշխարհ կ'իջնեմ ու կեանքս ամբիծ
 Թող որ սանդուղի մի քարը դառնայ,
 Թող ինձ կոխոտէ, մոռանայ քող ինձ՝
 Միայն քէ մարդը միտք վեր բարձրանայ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱՆ

ՊԵՏՄԵ-ԲԱՆԵՍԻՐԵԿԵՆ**ՊԱՊ ԱՐԺԱԿՈՒՆԻ**

Գ. Լ. Ռ. Ի. Ե. ԺԱ.

ՊԱՊ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆ**1. ՊԱՊ ԵՒ ԲԻԻԶԱՆԳԱԿԱՆՆԵՐ**

Բիւզանդական Կուսակցութիւնը կա-
ցութեան տէրն էր, և Մուշեղ Մամիկոն-
եան անոր ճանչցուած առաջնորդը և պատ-
ժական բազուկը:

Նոր սպարապետը անգթութեամբ պատ-
ժեր էր պարսիկներուն հետ գործակցող
հայերը: Զանոնք մորթաղերձ ընել կու-
տար, և մորթիւնին խոտով լեցուցած, կը
կանգնեցնէր պարսիկներու վրայ, ի տես
— և յօրինակ — ամենուն⁽¹⁾: Այն պարսիկ
իշխանները, որ դժբախտութիւնը ունեցան
Մուշեղէն ձերբակալուելու, պատժուեցան
միևնոյն կերպով: Փաւստոս, միշտ հակա-
մէտ թիւերը չափազանցելու, վեց հարիւր
հատ կը հաշուէ մորթաղերձ եղած պարսիկ
աւազանին:

Տերենտիոս կոմսը, 12 լիգէաններով
կայան հաստատած Վրաստանի մէջ հայկա-
կան սահմանին մօտ, մեծագոյն զօրավիգը
կը հանդիսանար Մուշեղին: Երկու զօրա-
պետներ շարունակ յարաբերութիւն կը պա-
հէին: Որովհետև Բիւզանդական արքունի-
քը և Վաղէս կայսր որոշած էին Հայաս-
տանը պահել իրենց հսկողութեան և ազդե-
ցութեան տակ, Տերենտիոս կ'ըլլար իրենց
աչքը ականջը, և ի պահանջիւ հարկին,
սուրը:

Ի սկզբան, Պապ թագաւոր, իր շրջա-
պատին անձանթ, համակերպեցաւ ներսէս
կաթողիկոսի և Մուշեղ Մամիկոնեանի հրա-
հանգներուն և ըրածներուն: Ներսէս կը
հաշտեցնէր երիտասարդ Արքան այն նա-
խարարներուն հետ, որոնք սրդողած էին
Արշակ թագաւորի խտուրթեանց պատճա-

ռաւ: Իրաւագրկուած իշխաններուն, Պապ
արքայական արդար տնօրինութեամբ լիուլի
հատուցում ըրաւ: Սպանդարատ Կամա-
րականին, որ իր տոհմի ջարդէն ճողոպրած
էր, Պապ վերադարձուց Արշակ թագաւորի
գրաւած կալուածները, Շիրակ և Արշա-
րունի հարուստ նահանգները, թէ որպէս
արդարութեան պարտք մը, և թէ վարձա-
տրութիւն այն քաջութեան որ Սպանդա-
րատ ցուցադրեց պարսիկներու դէմ մըղ-
ուած վերջին պատերազմին⁽²⁾:

Պարզեւատրուած իշխաններու մէջ էր
նոյնիսկ Մուշեղ Մամիկոնեան⁽³⁾:

Սակայն, հետզհետէ իր շրջապատին
ընտելանալով, ճանչնալով անձերը, հետե-
ւելով անոնց գործունէութեան, ինչպէս և
արտաքին քաղաքականութեան կնճոռտ ի-
րադարձութիւնները կշռադատելուն, Պապ
թագաւորի յանձնապատաս ինքնավստա-
հութիւնը յամառօրէն կը պարտադրէր ինք-
զինքը:

Մուշեղի յաւակնոտ և քիչ մըն ալ կա-
մայական գործունէութիւնը, անոր ինքնա-
կոչ արքունի խնամակալի մը հովերը, զըր-
գոնցին Պապը: Արքան կ'ուզէր իրապէս և
իրական թագաւոր մը ըլլալ, ոչ թէ անուա-
նական: Երկու հօրներու բախումն էր:
Մէկ կողմէ, Մուշեղ Մամիկոնեան, յաղ-
թական իշխան, որ կը հաւատար թէ ինք
և իր ընկերներուն Վաղէս կայսր զիմումն
էր որ Բիւզանդական բանակ մը Հայաստան
եկած էր, հողը պատրաստելու Պապի ապա-
հով վերադարձին և ապահով թագաւորու-
թեան: Եւ թէ Պապը իրենց կը պարտէր իր

(1) Խորենացի, Գ. 38.

(2) Փաւստոս, Ե. 1:

(1) Փաւստոս, Ե. 1:

գիրքն ու թագը: Մուշեղը որ այնքան տքներ էր, «իր քրտինքը սուրով և սլաքներով սրբած», քաղաքական քառույն հայ աշխարհը փրկելու, ապստամբ իշխանները զսպած և պարտադրած անոնց հարկատու հնազանդութիւն Արշակունի գահին, ղիւթութեամբ և հլու հնազանդ պիտի չհամակերպէր անփորձ երիտասարդի մը հրամաններուն:

Միւս կողմէ՝ Պապ, որ խորապէս կը գիտակցէր թէ ինք թագաւոր մըն է, Արշակունի թագաւոր, որուն պապենական իրաւունքն էր անօրինել Հայաստանի ճակատագիրը, որ զիտէր ուրիշ թագաւորներու վայելած անսահման հեղինակութիւնը, ինչպէս Շապուհ, ինչպէս Վաղէս, ու նախանձախնդիր էր որ իր արքայական իրաւանց ղէմ ունէ սոնձգութիւն տեղի չունենայ:

Պապի խորհրդատուներէն ոմանք՝ այն երիտասարդ իշխաններն էին, որ ատենօք իրեն հետ միասին պատանդ գացած էին Կայսեր դուռը: Պապի հետ ապրած Պոլսոյ մէջ, անոր գաղափարակից և ընտանի:

Բնականաբար, Հայաստան վերագտնալուն, Պապ իր այս բարեկամներէն պիտի ընտրէր պետական պաշտօնեաներ, կամ իրեն խորհրդականներ, որոնք անդրդուելի նուիրուեով մը պիտի ծառայէին Պապ թագաւորին: Չենք գիտեր թէ Անձեւացեաց իշխան Գնեւը այս իշխաններէն մէկն էր, եթէ ոչ երկիր մնացածներէն: Բայց չենք կրնար չհիշանալ այն հաւատարմութեան ղէպի իր Արքան, որ Գնեւ յարատեւօրէն ցոյց տուաւ, մինչև վերջին ողբերգական վայրկեանը, ուր իր արեւը պիտի խառնուէր իր պաշտած թագաւորի արեան:

Պապի այս «նոր» խորհրդականները կասկածով և հակակրական տրամադրութեամբ պիտի դիտուէին «Հին պահակէն», որոնց գլուխն էր Մուշեղ:

Փաւստոս կրկնակի կը յիշէ թէ ուրիշներ Մուշեղը կ'ամբաստանէին Պապ թագաւորի առաջ, թէ և հէքեթաթուակ պատճառներ կուտայ, անվստահելի մէկը ցոյց տալով զայն և չար մտածումներ ունեցող ղէպի Արքան⁽⁴⁾:

Մուշեղն ալ իր կարգին կ'ամբաստանէր թէ թագաւորը իր շուրջը գտնուողնե-

րու անհիմն զրպարտութիւններուն ականջ տալով, իրեն հանդէպ թշնամական ղիրք կը բռնէր:

Երկուստեք մեղադրանքները հետզհետէ այնքան սուր հանգամանք կը ստանային, որ Մուշեղ մէկէ աւելի անգամներ կը ղիւթէր ներսէս կաթողիկոսին՝ միջամտելու թագաւորի մօտ իր համար:

Ներսէս մէկէ աւելի անգամներ բարեխօսեց Պապին իր սպարապետին համար: Կաթողիկոսի շնորհիւ Պապ և Մուշեղ հաշտուեցան, բայց տեւական չեղաւ: Կասկած և մեղադրանքներ կրկին երկուքը իրարու ղէմ հանեցին, և զիրենք բաժնող խրամաւոր լայնցաւ և խորունկցաւ⁽⁵⁾:

Մուշեղի ջղայնութիւնը կ'աւելնար երբ կը տեսնէր Շապուհի պատգամաւորները, որոնք Տիրգրոնի և Արտաշատի ճամբան քանուկ պողոտայ գործուցեր էին⁽⁶⁾:

Ո՞վ գիտէ արդեօք խորամանկ ծերունին ի՞նչ ննարքներ կը հրաւէր, առերեւոյթս հրապուրիչ և համոզկեր, որոնք ի վերջոյ սակայն պիտի դառնային մահացու որոգայթ անփորձ երիտասարդին:

Մուշեղ, որ Բիւզանդական մուրճը կը ճօճէր Պապի գլխին վերև, չէր կրնար հանդուրժել տեսնելու այս յամառ աղան, որ, Ամմիանոսի վկայութեամբ, զեռ նոր երիտասարդական տարիքը կը հասնէր, իր աչքերը դարձնէր Տիրգրոն:

Այնպէս կը թուէր թէ, վերջ ի վերջոյ, Պապի և Մուշեղի միջև վճռական բախում մը հաւանականութեան սահմանէն պիտի յառաջանար ղէպի անխուսափելի շրջագիծը:

Եւ եթէ այդ դժնդակ ժամը զար, Սպարապետը ի՞նչ ձեւով պիտի կռուէր իր վեհապետին ղէմ: Իրմէ առաջ ո՞չ մէկ Մամիկանեան սպարապետ, տոհմի Հայաստանի մէջ քնակութիւն հաստատելէն ի վեր — հարիւր տարիէն պակաս —, նման խիստ պայքարի մտած չէր իր թագաւորին ղէմ: Վաչէ՝ Խոսրով թագաւորին, Վասակ՝ Տիրան և Արշակ թագաւորներուն: Ընդհակառակը, անպայման նուիրում Արշակունի զահակալին բնորոշած էր անոնց կեանքը և գործունէութիւնը:

(4) Փաւստոս, Ե. 2, 4:

(5) Փաւստոս, Ե. 4:

(6) Ammianus, XXVII, 12, 14:

2. ՊԱՊ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ

Ներսէս կաթողիկոս համոզուած էր թէ իր կազմակերպած եկեղեցւոյ ամրակուր իշխանութիւնը անխոցելի է թէ՛ աղանդաւորական և թէ՛ պետական յարձակումներէ, իսկ անոր նուիրապետական իրաւունքները՝ անբռնաբարելի:

Իր զարմանքը և երկիւղը մեծ եղաւ, երբ Պապ թագաւոր, անակնկալ միջամտութեամբ, եկեղեցապետական հաստատութիւններու մասին արմատական տնօրինութիւններ ընելու խօսքը ըրաւ: Ներսէսի աչքին, քայլերը որ թագաւոր երիտասարդը կը ծրագրէր, սրբապղծութեան համազօր բաներ էին:

Ներսէսի հոգեւոր իշխանապետութեան տակ գտնուող բոլոր դաւաններու մէջ, Ուղղափառեան դաւանանքը բացարձակ տիրապետող էր քրիստոնեայ հոգիներու: Թէև Բիւզանդական սահմանին մէջ գտնուող Փոքր Հայքի քաղաքներ, ինչպէս Նիկոպոլիս (Շապին-Կարահիսար), Կոլոնիա և Սատալա, Արիոսեան խլրտումներ կային, բայց անոնք Մեծ Հայքի մէջ գոյզն արձագանգ իսկ չգտան:

Մինչ կայսրութեան մէջ, Ուղղափառեաններու մեծ առաջնորդը, Աբ. Աթանաս, թէ՛ Կոստանդնուս և թէ՛ Վաղէս կայսրներու կողմէ հալածուած էր և քանիցս աքսորուած Աղեքսանդրոյ իր աթոռէն, ասդին, հայ աշխարհի մէջ, Ուղղափառեան Ներսէս կաթողիկոսի հեղինակութիւնը համատարած էր, և դաւանական պարիսպը, որու վերև Նիկիական հաւատքի յաղթական դրօշը կը ծածանէր, գիւրուսթեամբ ևս կը մղէր Արիոսեան գրոհը:

Ներսէս կաթողիկոսի զարմանքը՝ թագաւորի ընդդիմադրող դիրքին, աւելի մեծ եղած չէր կրնար ըլլալ, քան Պապի շուարած ապշանքը, երբ Հայաստան գալուն՝ կը տեսնէր թէ Բիւզանդական կայսրութեան մէջ, տարիներէ ի վեր, անիծեալ հերձուած համարուող Ուղղափառեան դաւանանքը, այնքան խստութեամբ հալածուած Վաղէս կայսրէն և Եւգոբոսիս պատրիարքէն, բացարձակապէս կը տիրապետէր Հայաստանի մէջ: Բոլոր եկեղեցիները ատոր կը պատկանէին, և — Պապի տեսակէտով — ճշմարիտ քրիստոնէութիւնը, այսինքն Արիոս-

եան, և ոչ իսկ խրճիթ մը ունէր ուր կըրնար պաշտամունք կատարել: Մինչ Պոլսոյ մէջ՝ Մայր եկեղեցին, Աբ. Սօֆիա և միւս բոլոր եկեղեցիները կը պատկանէին սոյն ճշմարիտ հաւատքին:

Մինչ Ներսէս կաթողիկոս անհանդուրժելի և անիրաւ կը համարէր այս խակ երիտասարդի յաւակնութիւնը եկեղեցական գործերու խառնուելու, Պապ թագաւոր համոզուած էր որ իր արքայական իրաւասութիւնը կը տարածուէր թէ՛ պետական և թէ՛ կրօնական խնդիրներու: Ինք գերագոյն տնօրինողը և դատաւորն էր: Այնպէս ինչպէս Վաղէս կայսրը, կամ անկէ առաջ Յովիանոս և Կոստանդինոս կայսրերը, կայսրութեան մէջ Պատրիարքը հոգեւորական հարցերու մէջ վերին իշխանութիւն էր, բայց ենթակայ կայսեր հեղինակութեան և հրամանին:

Նոյնը Հայաստանի մէջ: Եթէ կաթողիկոսը ուղղակի թագաւորը չէր ընտրեր, սակայն առանց իր հաւանութեան կամ վաւերացումի կարելի չէր գրաւել Հայրապետական Աթոռը:

Ըստ Փաւստոսի վկայութեան, աւելի նախարարական քան կրօնական ժողով մը կը թելադրէր յարմար թեկնածուն, և զայն կ'ենթարկէր թագաւորի վաւերացման: Եթէ թագաւորը հաւանէր, այն ատեն իշխանական շքախումբ մը կը տանէր ընտրեալը Կեսարիա, օծում ստանալու այդ մեծ թեմի Եպիսկոպոսապետէն: Այսպէս եղած էր Յուսիկի պարագային⁽⁷⁾, Նաև Փառէն⁽⁸⁾, յետոյ Շահակ⁽⁹⁾, և վերջապէս Ներսէս, որը ընտրող ժողովի մէջ և ոչ մէկ Եպիսկոպոսի յիշատակութիւնը կայ: «Նախարարական ցեղերու և տոհմերու մեծամեծ նախարարները, զնդերու և դրօշակներու տէրերը, բոլոր սատրապները, նախարարներն ու ազնուականները, պետերը, իշխանները, զօրավարներն ու սահմանապահները . . . մտածելու թէ ո՞վ է արժանաւոր հայրապետական աթոռը նստելու»⁽¹⁰⁾:

Բայց Պապի օտոնձգութիւնը օգուտնական հոգի վրայ չէր: Որքան ալ ան Ա-

(7) Փաւստոս, Գ. 12:

(8) » » Գ. 16:

(9) » » Գ. 17:

(10) » » Գ. 3:

րիոսեան մթնոլորտի մէջ կրթուած մէկն ըլլար, որոշ էր որ Հայաստանի մէջ Արիստեաններու բացարձակ չգոյութիւնը, ձախողութեան պիտի դատապարտէր իր կողմէն ու է փորձ բռնի հարկադրելու այդ հայ ժողովուրդին, մանաւանդ վանականներու հսկայ բազմութեան:

Վանքերը, ոչ միակ Հայաստանի, այլ և ամբողջ Հոռմէական կայսրութեան մէջ բնաւ չվարակուեցան Արիստեան հերձուածէն, և այդ մէկ պարագան գլխաւոր պատճառներէն մին եղաւ Արիստեան շարժումին անկման:

Պապ թագաւորի վէճը կաթողիկոսի հետ առաւելապէս ներսէսի հիմնաւ. կրօնական և ոչ-եկեղեցական հաստատութիւններու մասին էր, ինչպէս վանքեր, եղբայրանոցներ, կուսանոցներ, աղքատանոցներ: Նա մանաւանդ ատոնց և եկեղեցիներու ձեռք ձգած հսկայական հողային կաշուածներու մասին:

Հայ պետական կեանքի մէջ, ի մասնաւորին նախարարական հակամարտութիւններէ ջլատուած երկրի մը համար, Հայ Եկեղեցին, որպէս համազգային միացնող տարր մը, կը ներկայացնէր այնպիսի հզօր ուժ, որ թագաւոր մը չէր կրնար անտեսել: Միևնոյն ատեն ալ եկեղեցիի և ատոր պատկան, կամ հեղինակութեան ենթակայ հաստատութիւններու հողային կաշուածները հարկէ ազատ ըլլալուն, ո՛չ միակ պետական եկամուտը կը նուազէր զգալիօրէն, այլ այդ հողերը պետութեան համար բոլորովին անգործածելի կը դառնային:

Ներսէս կաթողիկոսէն առաջ ո՛չ մէկ կաթողիկոսի մտքէն անցած էր եկեղեցիէն ուրիշ ու է հաստատութիւն հիմնել, ոչ վանք, ոչ կուսանոց, ոչ աղքատանոց կամ օթեւան: Եւ ոչ ալ եկեղեցիէն զատ ու է հիմնարկութեան հողային ընդարձակ կաշուածներ տրուած, որոնցմէ տուրք կամ եկամուտ չառնէր պետութիւնը:

Վանքերը և մենաստանները արդէն նորութիւն մըն էին Զորբորդ դարուն բովանդակ քրիստոնեայ աշխարհի մէջ: Իսկ այս նորութիւնը, Հայաստանի մէջ, շնորհիւ Ներսէսի մասնաւոր խնամքին և նախասիրութեան, արագօրէն ծաւալեր էր:

Հայաստանի քաղաքական փոթորկալի կացութիւնը, երկարատե պատերազմական

փրճակը, հսկայ բազմութիւններ քշեր տարեր էր վանքերը, մենաստանները, աղքատանոցները և պարսպապատ կուսանոցները: Այս վերջինը ներսէսի մասնաւոր ուշադրութեան առարկան եղած էր, որ ան շինած էր այս կուսանոցները բոլոր գաւառներու մէջ, որպէսզի բոլոր հաւատացեալ կոյսերը այստեղ ժողովին, պահեցողութեամբ և աղօթքով զբաղուն, իսկ անոնց ապրուստը տան աշխարհը և անոնց ընտանիքները»⁽¹¹⁾:

Վանքերու մէջ ապաստանողները գրեւորական ծառայութեանէ ազատ կ'ըլլային, կ'ունենային ձրի պատսպարան և ապրուստ: Այդ քառասայն տարիներուն, այսպիսի հիմնարկութիւններ օրհնութիւն համարուած ըլլալու էին շատ շատերու կողմէ: Եւ ոչ միակ ճշմարիտ երկրաւոր քրիստոնեաներ — զուտ կրօնական նկատումներով — այլ աներկիւղած քրիստոնեաներ — աշխարհիկ հաշիւներով — սոյն հաստատութիւններու դռները ափ կ'առնէին:

Փաւստոս՝ Եպիփանի համար կ'ըսէ թէ այս անձը Մոփաց և Աղձնեաց երկիրները կը լեցնէր վանքերով⁽¹²⁾: Եպիփանի նման են նաև Շաղխա, Եփրեմ, Գինդ-Սլկոնի, և «զայլ ոմանս»:

Միևնոյնը կը պատահէր նաև Բիւզանդական աշխարհի մէջ: Հեթանոս պատմիչ Զոսիմոս, վանականներու մասին խօսելուն այսպէս կ'արտայայտուի. «Ասոնք այն տեսակ մարդիկ են, որ օրինաւոր ամուսնութեանէ հեռու կը մնան, և շատ մը քաղաքներու և գիւղերու մէջ՝ բազմամարդ հաստատութիւններ կը լեցնեն ամուրի մարդոցմով, որոնք ո՛չ պատերազմի յարմար են, ոչ ալ ուրիշ ու է պաշտօնի պետութեան մէջ: Բացի, իրենց կեանքը վարելով, սկիզբէն մինչև այսօր, բազում հոգերու տէր դարձած են, և իբր թէ աղքատին օգնելու պատրուակով բոլոր մնացած մարդիկը մուրացկան դարձուցեր են»⁽¹³⁾:

ՀՐԱՆԳ. Ք. ԱՐՄԵՆ

Շաբաթ-Կիւն (24)

(11) Փաւստոս, Ե. 31:

(12) » » Ե. 27:

(13) Zosimus, 348:

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ**(ԽԵԻ) ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՆՑԻ****Գ. ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐԱԾՈՑ**

1. — Ես Յովանէս նուստ ոգի,
որ մականունս Թուլզուրանցի,
կամաւ իմով ի հոգ մտի,
բանս ժողովել ինձ յիշելի.
5. — աստ կարճաբան հաւաքեցի,
յՍրարածոցըն Մովսէսի,
մեկնեալ Վարդան Վարդապետի,
բաղեալ ի հարցըն հոգելի:

Ա.

Սկըսաւ ինչ ըսկիզբն սկըզբան, արարիչ Աստուածն յաւիտեան,
զոր եւ Մովսէսի յայտնեաց, ի Քորեբ լեառն Սինէական:

Բ.

Դէմ որ այլանդակ չաստուածք, բարբառնումըն որ բարբառեցան,
մոլեալք ի բազում աստուածս, անիմաստ ւ անդէպ խօսեցան:

Գ.

Ի որ ինքնեղ ասին զեղեալքս, զերկինք եւ զերկիր, սուտ ելան,
վասն այնոր մարգարէին յամպն ծանոյց նայ զայս ամենայն:

Դ.

Ի սկզբանն արար Աստուած, չին աներբ եւ անթըւական,
Աստուած միայն անըսկիզբն, անորակ եւ անհասական:

Ե.

Երկիր էր աներեւոյթ, չեւ էր լոյս, չեւ էր տեսական,
եւ ջուրըն ծածկէր զաշխարհս, չեւ էր մարդ ստեղծեալ յերեւան:

Բնագիր Ը = Ձեռ. Ս. Յ. Թ. 1647, թկ. 1485, Ժողովածոյ բոլորգիր, էջ 107-206, Հմմտ. Ձ = Տաղարան, Թ. 1455, թկ. 1584-1622, նոտրագիր: Է = Ժողովածոյ նոտրագիր, Թ. 1493, Թ = Ժողովածոյ նոտրագիր, Թ. 1652, թկ. 1631, Ժ = Ժողովածոյ նոտրագիր, Թ. 1480, թկ. 1641, Ի = Ժողովածոյ նոտրագիր, Թ. 1529, թկ. 1648, Խ = Ժողովածոյ, Թ. 859, թկ. 1668.

1. — Ես Ովանէս մեղաւք ի լի, Ժ:

8. — Ձուցի, Ժ:

1-8. — Ձուցի, Ի, այլ սա տողը կայ միայն. «Մովսէս խաւսի ընդ Աստուծոյ և

ասէ», էջ 170:

9. — վասն ըստեղծմանն արարածի, Է:

Ա. — 1. — զսկըսաւ ինչ, Ը:

Բ. — 1. — Դեմ, Խ:

2. — չաստուածք, Խ:

Գ. — 1. — Ի որ, Ձոր, Ձեռ:

2. — վասն այն Մովսէսի ի ա[մ]բն...

ԷԽ:

Դ. — 2. — անորակ, անվաղջան, ԷԽ:

և անթուական, Է:

Ե. — 1. — լոյս, զարդ, Ը: տեսական, ՁԹԺ, բուսական, Ը:

2. — զաշխարհս, զերկիր, ՁԺ: զերկիր ծածկէր, Խ:

Զ.

Եւ որ անպատրաստ ասէ՝ չեւ էր զարդ, չեւ էր բուսական,
ոչ ծառք, ոչ լերինք, ոչ դաշտք, ոչ զեռունք եւ ոչ լողական:

Է.

Խաւար յանդընդոց վերայ՝ տարերաց շուքն ըստուերական,
անդունդք են ջրրի անուն, եւ խորոց որ անհասական:

Ը.

Հոգի Աստուծոյ շրջէր՝ շնորհելով ջուրցն ազդողական,
զի եբրայեցիք եւ յոյնք հողմ ասեն չէ պատշաճական:

Թ.

Ի սկզբանն արար Աստուած յայտնութիւն է Հօրն էական,
եւ սուրբ Հոգւոյն անծն յստակ՝ արարիչ եւ Հօր համակամ:

Կ Ի Ր Ա Կ Ի

Ճ.

Յիսկըզբանն արարչութեան չեն յայտնի մեզ ազգի մարդկան,
բայց նա որ արար գիտէ՝ թ յերբ եղեն կամ յերբ արարան:

ՃԱ.

Եւ աստ ասաց Աստուած, եղիցի լոյս, եւ սփռեցան,
եւ եւս գերագոյն բարին վրկայեաց բարին բնութեամբ:

ՃԲ.

Նովաւ յայտնեցան արուեստք, ճանապարհ եւ զործք ամենայն,
նովաւ որոշին վատթարքն ի լաւացն եւ գեղն յերեւան:

ՃԳ.

Թէ լոյս չէր բընաւս ոչինչ, անվայել ւ անյարմարական,
փառք պարգեւողին բարեաց, անզըրաւ անըսպառական:

ՃԴ.

Զըսկիզբն ի լուսոյ արար՝ արարիչն եւ լոյսն էական,
երեկոյ եւ վաղորդեան, եւ ապա է օրն ի լրման:

Ե Ր Կ Ո Ի Շ Ա Ն Թ Ի

ՃԵ.

Ասաց ջուրցըն բաժանիլ, եւ արդիւնացաւ հրրամանն,
ծովք առանձնացան յատակք, եւ աղբերք անդուստ բըխեցան:

ՃԶ.

Քան զհաստատութիւնն ի վեր աւելորդ կամար կառուցան,
ոչ նօսր եւ ոչ թանծր ուրեք՝ հաւասարն եւ հարթ միական:

Զ. — 1. — զարդ, մարդ, է.

Է. — 1. — տարերաց, տարբերեաց, ԶԻ.

Ը. — 2. — զի, զոր, ժ.

ԿԻՐԱԿԻ, ըստ Զ օրինակին.

ԺԱ. — 2. — եղև գերագոյն բարի...

ՃԲ. — 1. — ... եւ գործք ամենայն,

Է. — գործիական, Ը.

ՃԳ. — 2. — ... և ապա է աւր մի

լրման, Ի. ... վաղորդայն, է.

ՃԵ. — 1. — ջուրցըն, ԶԹ, ջուրքն, Ը.

2. — անդուստ, ժ. անշուշտ, Ը.

է.

ԺԷ.

Արար ըզհաստատութիւն, և եղ ըզնա անջրպետական,
ներքին եւ վերին ջրոյն՝ կէտ ոչ մերձ եւ ոչ հեռական:

ԺԸ.

Արար ի թրուիչս ըզնա՝ մըշտաշարժ եւ անկայական,
եղ լուսնդինաց կըմբէթ՝ անհամար եւ անթըական:

ԺԹ.

Եւ երկրորդ հրեղէն երկինքն՝ անմարմնոց դասուց ընակարան,
քահանայապետք երբեակ, իննեակ դասք եւ միշտ փառաբան:

Ի.

Հրեշտակք եւ հրեշտակապետք, պետութիւնք են մեզ պահապան
իշխանութիւնք, զօրութիւնք, տէրութիւնք անյաղթ զօրական:

ԻԱ.

Սերովբէք եւ քերովբէք, եւ աթոռք միշտ արքունական,
զըւարթունք ուրախ բնութիւնք, սպասաւորք Սուրբ Երրորդութեան:

ԻԲ.

Երրորդ եթերն անմատոյց, ուր կայ Տէրն աստուածպետական,
զոր Պօղոս տեսեալ ասաց՝ անպատում եւ անճառական:

ԻԳ.

Հրեշտակք եւ երկինք եւ լոյս՝ արարածք են երկու բնութեան,
աւդեղէն եւ հրեղէն, անվաղճան եւ անսպառական:

Ե Ր Ե Ք Շ Ա Բ Թ Ի

ԻԴ.

Եւ երեսեաց ցամաք չորութիւն նըշան գիշութեան,
ասաց ըրխեսցէ երկիր ծառք եւ տունկք բանջար բուսական:

ԻԵ.

Եղեն ծառքըն պըտղաբերք, եւ ծաղիկք ի զարդ մարդկան,
ուտելոյ և յագենալոյ, ի վայելս աչաց հաճական:

(17)

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

ԺԷ. — 2. — մերձ, մեծ, Թ:
ԺԸ. — 1 — ի թրուիչս, Թ. ի թըուիչ, Ը:
2. — զուժբէթ, Թ. կուժպէթ, Խ:
ԺԹ. — 2. — Դասս, ԹԻ. դաս, Ը:
Ի. — 1. — են մեզ, և մեզ, Ը:
ԻԱ. — 1. — Քերովբէք և սերովբէք,

ԻԲ. — 2. — զոր տեսեալ Պօղոս, Ի:
ԻԳ. — 1. — երկու բնութեան, Խ. եր-
կու նիւթեան, Ը:
ԻԵ. — 1. — ... ի զարդըս մարդկան,
2.
2. — ... հայական, Ժ:

Շնորհաւորական Նամակներ

ԱՄԵՆ. Տ. ՏԻՐԱՆ ԱՐՔԵՊՍԻ ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

(Շարունակորիւն Գախող քիւն)

Լ Ի Բ Ա. Ն Ա. Ն

... Կը շնորհաւորեմ նաեւ Երուսաղէմի Միաբանութիւնը որ գիտցաւ իր և մեր հայ Ազգին բարի ու իմաստուն հովիւը ընտրել:

Պէյրուս, 10 Ապրիլ

ԼԻԻՍԻ Գ. ՊԱՊՅՈՅԱՆ

... Աստուած, որ աւելի մօտ է Ս. Երկրին, իր պահպանողական Աջը անպակաս ընէ Ձեր վրայէն և Ս. Յակոբը բարեխօսէ Ձեր բազմախոց սրտի փափաքներուն իրականացման համար:

Պէյրուս, 17 Ապրիլ

ՆՈՒԱՐԴ ԳԳՐԱԼԵԱՆ

Յ Ո Ր Գ Ա. Ն Ա. Ն

Կը ձայնակցիմ հոգեւոր հայրերուն, խնկաբոյր մաղթանքներ դաւաններուս հետ, առ Աբաբին որ պարգևէ Ձեզ բարի վայելում Ս. Պատրիարքութեան:

Բեթղէմ, 22 Մարտ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ՔԶՆՅ. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

... Յիսուսի Քրիստոսի Ս. Ծննդեան Ս. Այրէն ուղղեմ և մաղթեմ Ձեզ կատարեալ առողջութիւն և անսահման երջանկութիւն, նաեւ համբերութիւն:

Բեթղէմ, 21 Մարտ

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ուրաշկիր-Լուսաբաւ Ս. Ծննդեան Տաճարին

Կը սպասեմ որ շնորհաւորութիւններու թափը զանդաղի թիչ մը, որպէսզի առիթը ունենամ անձամբ ևս կատարելու այս հանելի պարտականութիւնը:

Երուսաղէմ, 21 Մարտ

Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Տայ Աստուած Ձեզ ուժ և կարողութիւն որպէսզի յաղթէք բոլոր դժուարութեանց:

Իրպիտ, 22 Մարտ

ԳԵՈՐԳ ԿԻՒՎԼԷՔՃԵԱՆ

Ուրախ եմ, որ վերջապէս, կը բազմիք դարաւոր, և Հայուն պարծանք Ս. Յակոբայ վանքին Պատրիարքական Աթոռին վրայ. ի սրտէ կը շնորհաւորենք Ձեզ:

Ամման, 22 Մարտ

ՎԱՀԱՆ ՊԱՍԹԱՃԵԱՆ

... Chaleureuses felicitations et voeux cordiaux pour un long et fécond apostolat.

Jerusalem, 22 March

MR. & MME. EDOUARD MICHEL

I heard the news from the Arabic newspapers about Your Beatitude's election.

Every individual, whether Armenian or Arab, spoke highly of such election and all prayed the Almighty God to give Your Beatitude long life and happiness for the years to come.

Jericho, 28 March

MARTHA KHATCHADOURIAN

Վերջապէս, Ս. Դիտադրի ղորութեամբ տաճարը մաքրուեցաւ միանգամընդմիջում լուսմայափոխներէ:

Երուսաղէմ, 28 Մարտ

ՄԱՍԻՍ Յ. ԵԱԳՈՒԳԵԱՆ

Ֆ Ր Ա. Ն Ս Ա.

... Իսկապէս տեղին և բարեգէպ է այս ընտրութիւնը. Ձեզ մօտէն հանչողներուն ա'յն հաւատարմը կուտայ, որ Առաքելական Ս. Աթոռը նոր էջ մը պիտի բանայ Ս. Յակոբեանց Հաստատութեան մէջ զէպի լաւագոյն ապագան, վստահ Ձեր հաստատականութեան, կորովին, գիտութեան և մանաւանդ՝ Ձեր մաքուր կենցաղին:

Արևուիլ, 26 Մարտ

ԱԳԴԷ ՔԶՆՅ. ՓԱՅԼԱԿԵԱՆ

... Սփիւռքի հայութիւնն ալ ուրախ ըլլալով այս ընտրութեան, երբ յառաջիկային ի յայտ դայ Ձեր Ամենապատուութեան գործունէութիւնը վասն պայծառութեան Ս. Եկեղեցւոյն. այն տառն ամբողջ հայ ազգը միաբերան, սրտի զոհունակութեամբ պիտի դռնէ. «Առաքելական Աթոռը նստաւ երանելի Սուրբ Հայրապետ»:

Փարիզ, 30 Մարտ

ԹՈՎՄԱՍ Ա. ՔԶՆՅ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

... Հոգեկան անհուն հրճուանքով իմացանք Ձեր պատրիարքական ընտրութիւնը, Գոհ ենք որ Ս. երուսաղէմի Աթոռը ունեցաւ իր արժանաւոր պատրիարքը յանձին Ձեր Սրբազնութեան,
ԵՍԱՅԻ ԽԱԶ. ՔԶՆՅ. ԱԹՈՒՆԵԱՆ

Ապահով ենք որ այս ընտրութիւնը պիտի զօրացնէ միասնականութիւնը Հայաստանայց Սուրբ և Առաքելական Եկեղեցիին և թէ Ձեր Գահակայութեան շրջանին հաւատքի, յուսոյ և սիրոյ պատգամներ պիտի ստանայ մեր ժողովուրդը Քրիստոնէութեան ազրիւրն ու խորհրդանշանը եղող երուսաղէմ քաղաքէն ու Սուրբ Յակոբեան հինաւուրց վանքէն:

Փարիզ, 1 Ապրիլ

Ի դիմաց Հ. Բ. Ը. Միսրեան Երազայի Կեդր. Յանձնաժողովի Ասեմաղպի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱԼԻՐ Ասեմաղպէ՝ Ն. ՅՐԼՆԿԵԱՆ

... Կը մաղթեմ շոյնպէս, որ Վեհ. Կաթողիկոսին վաժառէին համաձայն, կարենաք բարերար զեր մը կատարել, Անթիքիաի Աթոռին ներկայ տխուր լինակին վերջ մը տալու համար:

Փարիզ, 23 Մարտ

ՅՈՎՀ. ՕԶԱՆԵԱՆ

Երէկ իմացայ Ձեր ընտրութիւնը՝ պատրիարք երուսաղէմի, և կը փութամ յայտնել անկեղծ շնորհաւորութիւններուս հետ սրտազին մաղթանքներս որ Ձեր պաշտօնավարութիւնը բանայ երուսաղէմի մեր վանքին պատմութեան մէջ վերածնունդի նոր շրջան մը:

Փարիզ, 25 Մարտ

ՀԱՅԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

... Այն բոլոր բարեկամ ազգայիններ որոնք Ձեր Սրբազնութեան տեղապահութեան ընտրութեան առթիւ զրկած էին իրենց շնորհաւորութիւնները, միևնոյն անվերապահ համակրանքով կը շնորհաւորեն Ձեր Սրբազնութիւնը:

Փարիզ, 26 Մարտ

ՕԶԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ, ՅԱՎՈՐ ՏԱՎՈՅԵԱՆ

Անձամբ և մօտէն ծանօթ ըլլալով Ձեր Սրբազնութեան բարեմասնութեանց և կարողութիւններուն, յատահ ենք որ Ձեր բարերար միջնորդութեամբ վերջ պիտի գտնէ նաև Անթիքիաի տաղանայը և պիտի վերահաստատուի Հայաստանայց եկեղեցիին բաղձալի միասնականութիւնը:

Փարիզ, 2 Ապրիլ

ՏՕՔԹ. Ա. ՊԻՅԻԻՔԵԱՆ

Ամբողջութեան և լուսութեան տխուր շրջանէ մը ետք, վերջերս բաւական փոթորկոտ վերիվայրումներու ենթարկուեցաւ երուսաղէմը, բայց դուք բարեբախտաբար արիւթիւնը և սրատեսութիւնը ունեցաք զիմադրաւելու զժուարութիւնները, հուսկ ուրեմն յաղթականօրէն դուրս գալով և փշոջ դաժան հովերէն մարած Քրիստոսի ջահը նորէն վառելով:

Նիս, 5 Ապրիլ

Վ. ՄԱԼԷՋԵԱՆ

Ձեր Սրբազնութեան պատրիարքական ընտրութեան առթիւ ջերմ շնորհաւորութիւններս:
Փարիզ, 19 Ապրիլ

ՆԵԱՆ Ս. ՍԵՐՈՅԵԱՆ

Երուսաղէմի շրջանի անցուղարձերուն և Ձեր Սրբազնութեան մասին զգացած անձկութիւններս հոգեկան անհուն հաճոյքի և գոհունակութեան փոխուեցան, երբ մամուլէն իմացայ որ բարոյական յաղթանակը տարած էք, շրջանին պառնացող մտանդին առաջըր առնուած է:

Փարիզ, 27 Ապրիլ

ՅՈՎՀ. Գ. ԹԷԼԵԱՆ

Հանազան երկիրներ

Ծաղկազարդի Կիրակին ժողովուրդով աղօթեցինք որ Տէրը անսասն պահէ Ձեր պատրիարքական Ս. Աթոռը ու Ձեր Սմանապատուութեան շնորհէ երկար և առողջ կեանք:

Վիեննա, 16 Ապրիլ

ԵՂԻՇԷ. Ծ. ՎՐԴ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

... Փառք կուտանք Աստուծոյ այս մեծ շնորհքով լիացուցած ըլլալուն համար մեր Մարտիրոս եկեղեցին, ազգային, կրօնական ալեկոծութեան այս աղէտալի օրերուն:

Մանչէսթըր, 16 Ապրիլ

ԱԵՈՏ ՔԶՆՅ. ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻԻԵԱՆ

Յանուն Մեկպընի, Ատէլ Էիտի և Մաունթ Կէմպըրիի Հայութեան, այսու կը փութանք շնորհաւորել Ն. Ամենապատուութեան զպատրիարքական ընտրութիւնը, մաղթելով կարողութիւն:

Մեկպըն, 17 Ապրիլ

Դիւան Հայ Եկեղ. Խորհուրդի

Ասեմաղպէ՝ Խ. ԱԿԻՆԵԱՆ Ասեմաղպի՝ Ռ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Աւատարալիոյ Հայ եկեղեցական Խորհուրդս իր սրտազին ու անկեղծ զգացումներով կուգայ այս ափերուն վրայ ապաստան գտած բոլոր հայութեան կողմէ շնորհաւորել Ձեր Ամենապատուութեան ընտրութիւնը, մաղթելով Ձեզ երկար ու երջանիկ տարիներ:

Սիտնի, 23 Ապրիլ

Ի դիմաց Աւստրալիոյ Հայ եկեղեց. Խորհուրդի

Ասեմաղպի՝ Վ. ՀԱՆԷԹԵԱՆ Ասեմաղպէ՝ Ա. ԲԱՆԻԿԵԱՆ

Գաղութիւն Լ. Բ. Ը. Միութեան մասնաժողովին կողմէ, շնորհաւորութիւններ և խնդակ-
ցութիւններ կը յայտնենք Ձերդ Սրբազնութեան Աթոռակալութեան երջանիկ առիթով,
Լիմասոլ, 12 Մարտ

Ի ղիմաց Լ. Բ. Ը. Միութեան Մասնաժողովին
Ասեմաղայի՝ Յ. Փ. Միթիլիէլեան Ասեմաղայ՝ Վ. Աիեսիֆեան

... Երեսօղէմի զարաւոր զահը Ձեր Ամենապատուութեան ընտրութեամբ ունեցաւ իր
մէկ հազուագիւտ պատրիարքը՝ Կիպրաբնակ Անգլիացի Տէր և Տիկին Gordon ընտանիքը իմ մի-
ջոցա Ձեր Ամենապատուութեան կը զրկեն իրենց յարգանաց անկեղծ հաւաստիքը,
Նիկոսիա, 20 Ապրիլ

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

... Ձերդ Սրբազնութեան պատրիարք ընտրութիւնը կայանակերպ լոյսի մը պէս եկաւ
լուսաւորել շայ եկեղեցին Բեթղեմի հարազատ և Աստղ յով...
Կիպրահայութիւնը միշտ եղած է շայ Երեսօղէմով հպարտ ու խանդավառ և որեւէ առի-
թով չէ խնայած իր նւթական և բարոյական օժանդակութիւնը

Նիկոսիա, 27 Ապրիլ

Յ. ԵՆՕՇՄԷԼԵԱՆ

... Լիալոյս եմ որ Ձեր խոհուն և իմաստուն կարգադրութեամբ Ս. Յակոբի Աթոռը յետ
այսու կ'ունենայ բարգաւաճումի երկար ու փայլուն շրջան մը,
Հալէպ, 22 Մարտ

Տօքթ. Յ. Տէր ՂԱԶԱՐԵԱՆ

After the abnormal delay of your Patriarchal election and recent turmoil, the news of
Your Beatitude's election as Patriarch of Jerusalem was received with great joy both by our
Church Committee and Community... Your Patriarchate for centuries has been looked upon
with love and devotion, and trust this tradition will be maintained for the honour and glory
of all the Armenians throughout the world.

Calcutta, 29 March

G. L. APCAR & P. B. ALEX, wardens

Կ'աղօթեմ որ Ձեր պաշտօնավարութեան ընթացքին կարենաք աւելի սերտ յարաբերու-
թիւններ և զօրծակցութիւն յառաջ բերել մեր եկեղեցիներուն միջև և ընդհանրապէս Արեւելեան
եկեղեցիներու միութեան համար:

Հնդկաստան

Դոկտ. Կ. Թ. ԻԱՊԵՆ, ԱՏՈՒՐ, ԹՐԱՆՎԱՆՔՈՐ

... Պատրիարքական ընտրութեան այս բարեբաւօրի վերջաւորութեան առիթով որդիա-
կան ամենախորին ակնածանօք և ի խոր սրտէ կը մաղթեմ երջանիկ Գահակալութիւն:
Մուսուլ, 8 Ապրիլ

ԽՈՐԷՆ ՔԷՆՅ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ

... Ձեր իմաստութեամբ միշտ վառ պահէք անցին կանթեղը Առաքելական Ուսուր Աթո-
ռոյն Երեսօղէմի, որուն հոգեպարար լոյսը անասան պիտի պահէ բարձր անունը Ս. Աթոռոյն:
Պատրա, 5 Մայիս

ՎԱՐՊԱՆ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

... Ձերդ ստացած կրօնական և եկեղեցական դաստիարակութիւնը բնական է Ձեզ զօրա-
ցուց քրիստոնէական հաւատքի մէջ:

Ուրուկուէյ, 2 Մայիս

ԵՐԶԱՆԻԿ ԶԱՔԸՐԵԱՆ

Արտասանման երկար ճամբորդութենէ վերադառնալիս հաճոյքով լսեցինք Ձեր Գերապաա-
ւութեան Պատրիարք ընտրուելու ուրախ լուրը, ... մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները:
Լոնտոն, 9 Յունիս

Բ. ԻՏՄԻՏԷԱՆ

Սրտագին շնորհաւորում եմ Ձեր Սրբազնութեան պատրիարքական պաշտօնի ընտրութիւնը
և ամբողջ հոգով մաղթում Ձեզ նոր ոյժ ու եռանդ, որպէսզի Ձեր իմաստուն ղեկավարութեամբ
արդիւնաւէտ ու բեղմնաւոր մի նոր շրջան սկսի վանքդ հոգեւոր ու մշակութային կեանքում:
Ռաշտ, 12 Մայիս

ԱՐԱՄ ԵՐԵՄԵԱՆ

Հազարներով խնդակցողներու կարգին, ես ալ խոնարհաբար կը բերեմ իմ ջերմագին խըն-
դակցութիւններս այս բարեբաւօրի առիթով և խորին զոհունակութիւնս կը յայտնեմ որ կը բարձ-
րանաք Երեսօղէմի նուիրական ու պատմական զահը:

Նիւ Եորք, 22 Մայիս

ՍԻՐԱՆՈՅԵ Մ. ԻՍԳԷՆՃԵԱՆ

Թէև քիչ մը յապղած բայց նոյնքան ջերմ և անկեղծ են խնդակցութեանս այս քանի մը
խօսքերը Ձեր Սրբազնութեան բարեպատեհ ընտրութեան համար՝ Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական
նուիրական Աթոռին իբրև արժանաւոր բարձր պաշտօնատար:

Նիւ Եորք, 27 Մայիս

Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Ձերդ Ամենապատուութեան պատրիարքական ընտրութեան առթիւ կը ներկայացնենք մեր
շնորհաւորութիւնները Էվլենզընի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Միակն խորհուրդի կողմէ. կը մաղթենք
Ձեզ երկար կեանք, ուժ և կարողութիւն:

Էվլենզըն, 7 Մայիս

Ի ղիմաց Հոգաբարձութեան Էվլենզընի

Ասեմաղայի՝ ԳՐԻԳՈՐ ԿԻՒԼՏԱԼԵԱՆ Ասեմաղայ՝ ՀԱՅԿ ԶՈՒԲԱՍԸՆԵԱՆ

ԵԿԴՅ. ՀԻՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԳԼԵՆՏԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԵԿԵՂԵՅԻՆ

Ապրիլ 7, 1957ին օծուած և իր սրբա-
զան նպատակին ի սպաս դրուած է Դա-
ւիթորինոյ Յգլենտ քաղաքի Ս. Վարդան
նայց. եկեղեցին:

Օգլինտա Սան Ֆրանսիսկոյի մօտիկ մեծ նաւահանգիստ մըն է. երկու քաղաքներ իրարմէ բաժնուած են նաւահանգստի յարմարութեամբ օժտուած աշխարհի լաւագոյն ծովածոցներէն մէկով: Իսկ իրարու միացած են աշխարհի ամենէն երկայն կամուրջներէն մէկով, որ եօթ մղոն երկարութեամբ կը ձգուի այս ծովածոցին վրայ, մէջտեղը ժայռոտ կղզեակ մը ունենալով իրեն իրրև գլխաւոր յինարան, և որուն մէջէն անցած ատեն կամուրջը կը վերածուի փապուղիի: Լոս Անճելըսէն և Սան Ֆրանսիսկոյէն վերջ Գալիֆորնիոյ երրորդ մեծագոյն քաղաքն է Օգլինտա:

Հայ համայնքը բաղդատարար նոր է այս քաղաքին մէջ և փոքր, հազիւ 25-30 տարիներ առաջ սկսած են հաստատուիլ և ներկայիս կը հաշուեն շուրջ 125 ընտանիքներ, որոնց կէսը միայն կրնան նկատուիլ հայ լուսաւորչական և Հայ Եկեղեցիով հետաքրքրուող: 25 տարի առաջ զընած են փայտաշէն Եկեղեցի մը որ իր ատենին զոհացուցած է իրենց կրօնական պահանջքները: Սակայն համայնքին թիւը մեծնալով պէտք զգացած են աւելի լաւ և աւելի լայն Եկեղեցիի մը, որ ունենար նաև իր զգալին սրահը և կիրականորէն վարժարանի մը անհրաժեշտ յարմարութիւնները:

Երկար տարիներ այս մասին խորհել է քաղձալէ վերջ, անցեալ տարի միայն գործնական գետնի վրայ դրած են իրենց երազները և ծրագիրները, և նոր Եկեղեցիին հիմքերը օրհնուած և օծուած են 1956, Ապրիլ 22ի Կիրակին, օրուան Գալիֆորնիոյ առաջնորդ Գեր. Տ. Շնորհք Եպս. ի ձեռամբ: Իսկ Եկեղեցւոյ օծումը կատարուած է ձեռամբ թեմին առաջնորդական տեղապահ Գեր. Տ. Վարդան Արքեպիսկոպոս Գասպարեանի:

Եկեղեցին կանգնած է քաղաքի տիրա-

պետող զիրքերէն մէկուն վրայ։ Անվարան կարելի է ըսել որ Ամերիկայի հայ եկեղեցիներուն մէջ լաւագոյն զիրքն ունեցող եկեղեցին է այս։ Երևում է հայկական կաթողիկէով և հայ ճարտարապետութեան հիմնական յատկանշներով։ Ժարտարապետն է Պր. Լ. Գոնտաքճեան, որ յատակագծած է նաև Գալիֆորնիոյ ուրիշ երկու եկեղեցիները, մին՝ Ֆրեզնո և միւսը՝ Եգեմ։ Եկեղեցւոյ յատակագծի պատրաստութեան մէջ կանոնական և ոճի վերաբերեալ հարցերու մէջ իրենց կարևոր ցուցմունքները բերած են օրուան Առաջնորդը և տեղւոյն Հոգ. Հովիւր՝ Տ. Պետրոս Քհնյ. Դասարձեան, որ գործին զօրաւոր մղում տուողներէն եղած է։ Սակայն պէտք է հաստատ

Նորաժեն Ս. Վարդան Եկեղեցի, Յզլեն

տել որ այս աստուածահաճոյ գործը իր յա-
ջողութիւնը կը պարտի կարեւոր չափով
խումբ մը անձնուէր երիտասարդ հայ տիկին
ներու, որոնք հակառակ Ամերիկա ծնած
կամ սնած ըլլալու իրողութեան, իսկապէս
ողին եղած են այս մեծ յաջողութեան, յաղ-
թահարելով նիւթական և ընկերային եր-
բեմն անհարթելի կարծուած զգուարու-
թեանց: Քիչ անգամ արդարօրէն և լիովին
պատշաճած է Աւետարանի ծանօթ խօսքը
որքան այս պատուական, կորովի և հաւա-
տաւոր կրներուն համար. «Մեծ են հաւատք
քո, կին դու: Ամերիկայի մէջ հայ կրներ
նախախնամական զեր կը կատարեն Հայց.
Եկեղեցիի պահպանութեան տեսակէտէն:

Գնահատական այս ակնարկութիւնները երբեք չուրի մէջ չեն ձգեր գերը նինու-
թեան Յանձնախումբին, բաղկացած 25 հո-
գիններէ, երկտասարդ և չափահաս տարրերէ,
որոնք զործը զլիսաւորած և տնտեսած և
իր լրումին բերած են:

Եկեղեցին խաչաձև է և զմէջը գետ-
նէն 60 ոտք բարձր է: Գլխերն երբ զմէջը
և վրայի խաչը լուսաւորուած են ութ լու-
սարձակներով որոնք կը զործեն «օթմա-
դիկ» կերպով: Եկեղեցիի բոլոր պատու-
հանները գունաւոր ապակեպատկերներ ու-
նին որոնք ձը ներկայացնեն, բացի Յարու-
թեան և Մենդեան մեծ պատկերներէն, հա-
յեցի սուրբեր, Ս. Վարդան և Տրդատ թա-
գաւոր, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ և Նարեկ-
ացի, Ս. Սահակ և Մեսրոպ, Ս. Սան-
դուխտ և Ս. Հովսիփէ: Աւագ դրան եր-
կու կողմերու պատուհաններու վրայ կան
Ս. Թադէոսի և Ս. Բարթողիմէոսի ապա-
կենկարները: Իսկ ճակատի կեղծոնական
պատուհանին մէջ՝ Գառն Աստուծոյ: Ասոնք
Եկեղեցին յոյժ կը գեղեցկացնեն և միտակ
լոյսերով կ'ողողեն ներսը: Եկեղեցիին կա-
թողիկէն ոսկեգոյն ներկուած է, իսկ տա-
նիքը՝ արծաթագոյն:

Եկեղեցիի նստարանները կաղնիի փայ-
տէ շինուած են, իսկ յատակը տեղական
գորդով ծածկուած է պատէպատ: Գմէթէն
կախուած է շատ գեղեցիկ բլրերեղեայ խո-
չոր քահն: Կան նաև ուրիշ եօթ բլրերեղեայ
քահն: Խորանին վերև կամարի ճակատին
վրայ գրուած է հայերէն և անգլիերէն. «Ես
եմ հացն կենաց»: Դասի վանդակը գեղեց-
կօրէն գործուած երկաթէ է: Խորանին ներք-
նայարկին մէջ է եկեղեցիին քիւրուսիչ հնո-
ցը: Եկեղեցիին երկայնքն է 93 ոտք, լայն-
քը՝ 46 1/2 ոտք: Կ'առնէ շուրջ 300 հոգի:
Միասնուած է շուրջ 145 հազար տուար:

Փոքրիկ այս գաղութը կը ծրագրէ յա-
ռաջիկային շինել նաև իր հասարակական
սրահը Եկեղեցիի կողքին: Իսկ կիրակնօրեայ
դպրոցի համար առայժմ կը կիրարկուին
եկեղեցւոյ գաւիթին վրայի վերնատան
երկու սենեակները, որոնց դէպի եկեղեցի
նայող կողմն ալ պատուած է, ինչպէս նաև
գաւիթի հարաւային կողմի սենեակը:

Եկեղեցւոյ օման մասնակցած են Գա-
լիֆօրնիոյ թեմին բոլոր քահանաները, և
պաշտօնական ներկայացուցիչներ զրկած են
բոլոր Եկեղեցիներու Հոգաբարձութիւնները:

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

Յարգմանի անկախութեան 11րդ օտե-
ղաժին առիթով, Ամեն Ս. Պատրիարք Հայր
շնորհաւորական հեռագիր մը քած էր Ն. Ա.
Թագաւորին: Հեռեւեալ հեռագիրը պատա-
խան է յիշեալ շնորհաւորութեան:

Արժանի Պալատ, Ամման, 11 Յունիս 1957

Պատրիարք Հայոց, Տրուաղիմ

Անկախութեան առիթով Ձեր ճոճաւոր-
ութիւններուն համար ճոճակալութիւն կը
յայտնեմ: Թող Ասուած օգնէ մեզի, ձեռք
բերելու համար այն՝ ինչ որ օգտակար է մեր
սիրեցեալ Յարգմանին և Արաբներուն:

ԷԼ - ՀԻԻՍԷՆ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄԵԿԱՆՔ

● Եր. 1 Յունիս. — Ըստ սովորութեան, Ս.
Պատրարգը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս.
Համբարձում վերամատարան մէջ: Ժամարան
էր Հոգ. Տ. Կիրեղ վրդ. Գարեկեան:

— Բ. Ծաղկազարդի նախատօնակը պաշտո-
ւեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ: Հանդիսապետն էր
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը:

● Կիր. 2 Յունիս. — Երեւոյ ծաղկազարդ:
Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ և
Ս. Պատրարգը մատուցուեցաւ ի Ս. Հրեշտակա-
պետ: Ժամարան էր Հոգ. Տ. Միսոն վրդ.
Կրեկեան: Քարոզից Գեր. Տ. Հայկազուն եպ.
Արքահաման, քնարան ունենալով «Ոխանեա»,
օրհնելու որ գայ յանուն Տեառն» (Յովհ. ԺԲ. 13),
խօսելով նաև օրուան տօնին հետ աղերս ունե-
ցող Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի և հրեշտակի աւան-
դութեան մասին:

● Եր. 8 Յունիս. — Ս. Պատրարգը մատու-
ցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Առաքելոց վերնա-
մատարան մէջ: Ժամարան էր Հոգ. Տ. Կիրեղ
վրդ. Մանուէրեան:

— Հոգեգալստեան նախատօնակը հանդիսա-
ւորապէս պաշտուեցաւ ի Ս. Յակոբ: Հանդիսա-
պետն էր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը:

— Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց
իրիկնադէմին Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած
«Եկեղեցի» և Հովան արարողութիւններուն:

● Կիր. 9 Յունիս. — ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍ: Օրուան
հանդիսաւոր Ս. Պատրարգը Մայր Տաճարին մէջ
մատուց Գեր. Տ. Շնորհ եպ. Գալուստեան: Ս.
Պատրարգի ընթացքին կարգացուեցաւ Ոսկերե-
րանի Հոգեգալստեան ծառին աշխարհարար
Թարգմանութիւնը. որմէ ետք Գեր. Պատրարգի
Սրբազանը քարոզից օրուան տօնին մասին, ու
ժանրացաւ «Հոգիին մի՛ չի՛նչուցանէք» առաքե-
լական պատգամին վրայ, յորդորելով ներկաները

որ շարունակ հսկեն ու հոգ տանին որ չլիճանի իրենց ներթիզման վառող Ս. Հոգին լայրը:

— Կէսօրէ վերջ, Մայր Տաճարին մէջ, երեկոյան ժամերգութիւնէն առաջ կատարուեցաւ «Անդառտան» շանդիսապետն էր Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայրը:

● Եր. 15 Յունիս. — Է. օր Հոգեգայտեան: Ըստ սովորութեան, Ս. Պատրարքը մատուցուեցաւ Մայրավանքի տանիքը՝ Ս. Հոգւոյ մատարան մէջ: Ժամարարն էր Հոգ. Տ. Զաւէն Վրդ. Զինչինեան:

● Կիր. 16 Յունիս. — Յիւստակ Ս. եղիայի մարգարէն: Ս. Պատրարքը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատարան մէջ: Ժամարարն էր Հոգ. Տ. Յովսէփ Արդ. Մամուրի Բարդղեմ Գեր. Տ. Ենորճ Եպս. Գալուստեան. Նիւթ ունենալով եղիա մարգարէի կեանքը ու շնչուեց անոր մէջ նախանձալուգութեան ոգին՝ որ պէտք է երևան գայ նաև իւրաքանչիւր քրիստոնեայի կեանքին մէջ, ծառանալու համար շարին ու անոր սաղարաններուն դէմ:

— Կէսօրէ վերջ, Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ պաշտուեցաւ Ս. Հովսէփի մանց նախատեսակը: շանդիսապետն էր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը:

● Բշ. 17 Յունիս. — Ս. Կուսմանցն Հովսէփի մանց: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ, իսկ Ս. Պատրարքը մատուցուեցաւ եկեղեցւոյ աւանդատան՝ Ս. Հովսէփի մանց մատարան մէջ: Ժամարարն էր Հոգ. Տ. Հայկասեր Վրդ. Պայրամեան:

● Ար. 21 Յունիս. — Վաղուան նախատեսակը պաշտուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ:

● Եր. 22 Յունիս. — Ս. Գր. Լուսաւորչին ելն ի վիճակն տանին առթիւ, Ս. Պատրարքը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի աւանդատան Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի սեղանին վրայ: Ժամարարն էր Հոգ. Տ. Յակոբ Վրդ. Վարդանեան:

— Վաղուան նախատեսակը շանդիսապետաց պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր: Ըստ սովորութեան, նախատեսակէն հաք երգուեցաւ «Տէր ողորմեա՛ւ» Ապա կատարուեցաւ քահանայական կոչման արարողութիւնը՝ Ս. Աթոռոյս Ընծայարանի ուսանողներէն Բար. Գրիգոր Սրկ. Սահակեանի, Արմենակ Սրկ. Երիվանեանի, Վարուժան Սրկ. Արէլեանի և Կարապետ Սրկ. Գալուստեանի:

● Կիր. 23 Յունիս. — Տօն Կարողիկէ եկեղեցւոյ Ս. Էմիլիանի: Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ մատուց շանդիսապետ Ս. Պատրարք և կուսակրօն քահանայ ձեռնադրեց յիշեալ Հօր Սարկաւագները իրեն կը սպասարկէին Հոգ. Տ. Տ. Զաւէն և Կիրեղ վարդապետները: Խորապաշտով պաշտօնը կը կատարէր Լուսաւորարար Գեր. Տ. Ենորճ Եպս., իրեն առնթմերակայ ունենալով Հոգ. Տ. Ասողիկ Ծ. Վրդ. և Հոգ. Տ. Յակոբ Վրդ.: Օձման նախարական պահուն, Գրիգոր

Սրկ. վերադառնալու Տ. Գալիք, Արմենակ Սրկ. Տ. Արիս, Վարուժան Սրկ. Տ. Լեւոն, իսկ Կարապետ Սրկ. Տ. Յովնան քահանայ: (Զեւոնգործեան արարողութեանց նկարագրականն ու այլ մանրամասնութիւններ, ինչպէս նաև նորթմաներուն կենսագրական գիծեր պիտի տեսնենք «Սիւն»-ի յառաջիկայ քիւով): Օձման էր ետք. Ս. Պատրիարքը քարոզեց, անդրադառնալով օրուան տօնին, իր խօսքը ուղղելով նորթմայ արեղաներուն: Իսկ շաշար մերթն առաջ կատարուեցաւ Հայրապետական մաղթանք վան Ս. Էմիլիանի. Գեր. Տ. Սուրէն Եպս. Քէմ. հանձնարի նախագահութեամբ:

— Կէսօրէ վերջ, Մայր Տաճարին մէջ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր նախագահութեամբ կատարուեցաւ «Անդառտան» իսկ երեկոյան ժամերգութիւնէն ետք կատարուեցաւ նորթմաներուն վեղարի արեւոյթեան կարգը: Ապա նորթմաները առաջնորդուեցան Ս. Յարութեան Տաճար, ուր պիտի անցնեն իրենց ապաշխարութեան օրերը, ուսանելով Ս. Պատրարքի կարգերը: Այս շրջանին իրենց ուսուցիչն ու վարժիչն է Հոգ. Տ. Ասողիկ Ծ. Վրդ. Դադարեան:

ՊԱՇՏՈՆ Ա. Կ. Ս. Ն. Գ.

● Եշ. 30 Մայիս. — Քաղաքիս Երուսաղէմացի Հայոց Բարեխրախան Միութիւնը, երուսաղէմի և Քերթնի Զինուորական Կառավարիչ ծախս Գէյ Թուքանի, ինչպէս նաև այլ կառավարական պաշտօնեաներու ի պատիւ Քօֆէլլիարքի մէջ տուած էր, երեկոյան ժամը Տին. Միութեան սրահին մէջ: Սոյն հաւաքոյթին ներկայ գտնուեցաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը. իր հետ ունենալով Գեր. Լուսաւորարար Երուսաղէմը, Գեր. Տ. Սուրէն Եպս. և Հոգ. Աւագ-Թարգման Հայրուսրը: Ներկայ էին նաև Երուսաղէմ քաղաքի և Ս. Տեղեաց Կառավարիչ Ատման Գէյ Հիւսէյնի իր վիսանդոզով, Լուսիկ Մուղարայի և Երուսաղէմի Քաղաքապետը, երեսփոխաններ, Ոստիկանապետը և այլն: Ինչպէս նաև հայ համայնքէն ծանօթ ազգայիններ:

● Կիր. 2 Յունիս. — Իրիկուան ժամը 6ին, իտալիոյ ազգային տօնին առթիւ, Գեր. Տ. Սուրէն Եպս. Քէմահանեան, ընկերակցութեամբ Հոգ. Տ. Հայկասեր Վրդ. Պայրամեանի և Տիար Կարպիտ Հիւսէյնի, ներկայ գտնուեցաւ իտալական Ընդհ. Հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան:

● Դշ. 5 և Եշ. 6 Յունիսին Միարանական Ընդհ. Ժողովներ գումարուեցան, ուր քննարկուեցան և ընդունուեցան Տնօրէն Ժողովոյ տարեկան հաշուետուութիւնները և վաւարացուեցաւ յառաջիկայ տարուան վանական պիւտճէն: Ժողովի վերջին նիստին մէջ Հոգ. Տ. Կիրեղ Վրդ. Գարիկեան ընտրուեցաւ անդամ Տնօրէն Ժողովոյ:

● Եղ. 6 Յունիս. — Գեր. Տ. Շնորհք Եպս. Գալուստեան, հետև ունենալով Ամմանի Հոգևոր Հովիւ Հոգ. Տ. Վազգէն Արք. Գրգորեանը, Արքեպիսկոպոսի Կաթողիկոսական հանրագրութիւններ, մինչ 1970 Հալապահայ աշխարհային տարագրութիւններու, իսկ միւսը Միաբանութեան անդամներու կողմէ, որոնք կը հերքէին այն ազգային զգացումէ պարզաւոր առնձնի տուած էին Վեհափառ Թագաւորին և հրատարակած էին տեղական թերթերու մէջ:

● Եր. 8 Յունիս. — Կէսօրէ վերջ, տեղւոյս Սէնթ ձորճ զարդի տարեկան մարզահանդէսին ներկայ եղաւ Գեր. Տ. Հայկազուն Եպս. Արքա-համեան, իր հետ ունենալով Հոգ. Տ. Զաւէն Վրդ. Զինչիւնեանը:

● Բշ. 10 Յունիս. — Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը և Տնօրէն Ժողովի անդամներ Յորդանան գետ գացին. վերանկատարութեան ենթարկելու այն հողը՝ որ Ժամանակին կառավարութիւնէն տրամադրուած էր մեր Պատրիարքարանին և որ տեղի անյարմարութեան պատճառով և անհոգութեամբ ցարդ իրան մատուցէր կառուցուած:

● Եղ. 13 Յունիս. — Կէսօրէ վերջ. Ն. Վ. Էլիզապէթ Բ. Թագուհին ծննդեան տարեդարձի առթիւ, Բրիտանական Ընդհ. Հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, իր հետ ունենալով Աւագ-Թարգման Հոգ. Տ. Հայկապետ Վրդ. և Տիար Կարպիս Հինդլեան:

● Ուր. 14 Յունիս. — Կէսօրէ վերջ, Հոգ. Տ. Միւստն Վրդ. Կրօնական մեկնեցաւ Ամերիկա՝ իր պաշտօնատեղին:

● Բշ. 17 Յունիս. — Լուսարարացի Գեր. Տ. Շնորհք Եպս., Աւագ-Թարգման Հոգ. Տ. Հայկապետ Վրդ. և Տիար Կարպիս Հինդլեան Կառավարչատան մէջ ներկայ եղան յարանուանութեան ներկայացուցչական ժողովի մը՝ ուր որոշուեցաւ քրիստոնէից յատկացուելիք նոր գերեզմանատան վայրը քաղաքէն 6-7 քիլոմէթր հեռու, Ռամալլայի ճամբուն վրայ:

● Գշ. 18 Յունիս. — Կէսօրէ առաջ, Ս. Աթոռոյս Դիւանապետ Հոգ. Տ. Տիրալ Վրդ. Տէր-վիշեան վերադարձաւ իր պաշտօնատեղին՝ Լուս-Անճէլըս:

— Նոյն երեկոյ, Ս. Աթոռ վերադարձաւ Հոգ. Տ. Թորգոմ Վրդ. Մանուկեան, որ ամիսէ մը ի վեր կը գտնուէր Սիւրիա-Լիբանան, Ժառ. վարժարանի յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին համար աշակերտներ արձանագրելու պաշտօնով:

● Բշ. 24 Յունիս. — Առաւօտուն, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, ի գլուխ Միաբանութեան, բացումը կատարեց Ժառ. վարժարանի և Ընծա-յարանի ամալիքի քննութեանց իսկ Ս. Թարգ-մանչաց վարժարանի քննութեանց բացումը կատարուեցաւ Դշ. 26 Յունիսի առաւօտուն:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՋԱՐ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ

Ամեն տարի Յունիս և Յուլիս ամիսներու ընթացքին տեղի կ'ունենան Ս. Աթոռոյս վարժարաններուն ամալիքի քննութիւնները, զաշտահանդէսը, պաղարը և աւարտական զատարաններու վկայականներու բաշխման հանդէսը:

Այս տարի ևս Շարաթ 1 և Կիրակի 2 Յունիսին տեղի ունեցաւ Ս. Թ. վարժարանի տարեկան պաղարը Շարաթ յետ միջօրէին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, ի գլուխ Միաբանութեան այցելելով վարժարան, բացաւ պաղարի օրը, վարժարանի մուտքի դրան առջև դրուած Ժառ. պաշտօնը կտրելով:

Վարժարանը դարդարուած էր շքեղօրէն: Սրահին մէջ ցուցադրութեան դրուած էր ուսանողուհիներու ձեռագործ աշխատանքները և այլ վաճառելի առարկաներ:

Շարաթ և Կիրակի օրերը յաջորդաբար աշակերտներու ծնողներն ու այլ հիւրեր այցելեցին վարժարան և բոլորն ալ իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին. գնումներ ըրին և պատրաստուած կերակուրներու մասնակցեցան:

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն ու Միաբանութիւնն ալ վարժարանին զանազան մասերը այցելելէ ետք, զօրացուցիչներով հիւրասիրուեցան և իրենց գնահատական խօսքը ըրին Հոգ. Տնօրէն Տ. Կիրակ Վրդ. և վարժարանի ուսուցչական կազմին, որոնք մասնաւոր աշխատանք տարած էին ամէն կերպով յաջող դարձնելու համար սոյն պաղարը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԳԻՍ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՐՃԱՐԱՆԻ

Կիրակի, 9 Յունիսի կէսօրէ վերջ Ժամը 4ին, Ժառանգ. վարժարանի մարդադաշտին վրայ, տեղի ունեցաւ Ս. Թարգմանչաց վարժարանի տարեկան զաշտահանդէսը, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ի ներկայութեան Միաբանութեան անդամներու, օտար կրօնական պետերու ներկայացուցիչներու, ինչպէս նաև Ժողովուրդի օտարներ բազմութեան:

Մարզահանդէսը սկսաւ երկսեռ մարզիկներու տողանցքով, որուն առջևէն կ'ընթանար վարժարանի նաւագախումբը, արքայական քայլերգով: Ապա, երկու խումբերու բաժնուած աշակերտութիւնը, աւելի քան երկու Ժամերու ընթացքին, յաջորդաբար կատարեցին վազեր, երկար և բարձր ոտտու, Շուէտական մարզանք, բուրգեր, դրօշաբա և պարանաձգութիւն իսկ վարժարանին աղջիկ մարզիկները, բաժնուած դարձնալ երկու խումբերու, մասնակցեցան վազերու, լախտախաղի և Շուէտական մարզանքի:

Հանդէսի աւարտին, յաջող մարզիկները, ինչպէս նաև տարւոյս ընթացքին Զուլթովի, Պասկէթովի, Վօլիպօլի և փնկ-փօնկի խաղերու մէջ առաջին հանգիստացողները ստացան բաժակ-ներու մէտաղներ Ամեն. Պատրիարք Սրբազանէն:

Ն Ե Ր Ս Է Ս Կ Ի Ի Լ Պ Է Ն Կ Ե Ս Ն

Խոր ցաւով տեղեկացանք մահուան գոյժը մեծանուն բարերար Ներսէս Կիւլպէնկեանի որ տեղի ունեցած է Մայիս 21ին, Անգլիոյ Կալլէսի երկրի Լանտրաւս քաղաքին մէջ, ուր հաստատած էր ան իր անձնական ընակութիւնը երկար տարիներէ ի վեր: Պր. Ներսէս Կիւլպէնկեան կը վախճանի գրեթէ 72 տարեկան հասակին: Իր մէկ հատիկ մանչ զաւակը Պօղոսիկը, վաղամեռիկ եղած էր, եւ անոր բացած վէրքը հօր սրտին մէջ երբեք չէր սպիւացած: Տայր Աստուած որ իր միակ դստեր հետ հաշտուած սրտով, եւ թոռնիկներու տէր եղած ըլլալու սիրով փակած ըլլար աչքերը:

Ներսէս Կիւլպէնկեան ընիկ Թալասցի էր, զաւակը՝ ծանօթ առեւտրական Պատրիկ Կիւլպէնկեանի, որ իր կարգին որդին էր Սերովբէ Կիւլպէնկեանին, հօրեղբայրը՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի: Ան կանուխէն Լոնտոն փոխադրուած եւ հիմնած էր առեւտրական մեծ տուն մը որ միջազգային յարգանք կը վայելէր:

Հակառակ իր քիչ մը խիստ եւ անզիջող նկարագրին, Ներսէս Կիւլպէնկեան եղած է արդարեւ մեծ բարերար մը որ նիւթապէս օժանդակած է բարեսիրական հաստատութեանց, Հայ Եկեղեցիին եւ կրթական ու մշակութային հիմնարկներուն: Պոլսոյ Ազգ. Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին զլխաւոր բարերարներէն եղած է, օժտած է այս մեծ հաստատութիւնը «Ռէօնթկին»ի արդիական սարուածքով: Իր անունով հոն բացուած է նաեւ մասնաւոր սենեակ մը հիւժախտաւորներուն համար:

Իր Պօղոսիկին յիշատակը յաւերժացնելու համար Հալէպի մէջ բացած էր Պօղոսեան նախակրթարան—վարժարանը տեղւոյն առաջնորդարանի հովանիին տակ: Սակայն ետքէն իրեն միայն վերապահեալ պատճառներով հարկադրուեցաւ փակել զայն: Այսուհանդերձ Հալէպի մէջ կը մնայ իր միւս կոթողական գործը, Մայրանոցը, որ ամբողջ Միջին Արեւելքի լաւագոյն բարեսիրական հաստատութիւններէն մէկն է եւ հայ ազգին պատիւ բերող հիմնարկութիւն մըն է զոր գործածել կը նախընտրեն մինչեւ իսկ մեծահարուստ օտարներ:

Ս. Աթոռս անմասն մնացած չէ Կիւլպէնկեան գերդաստանի նաեւ այս մեծ ներկայացուցչի բարերարութիւններէն: 1956էն ի վեր, Ժառ. վարժարանէն 14 սաներ որդեգրած էր եւ խոստացած՝ վճարել անոնց եօթ տարուան ծախքը: Կարելոր նուիրատւութիւն մը կ'ընէր նաեւ տեղւոյս Ս. Թարգմանչաց Ազգ. վարժարանին:

Յուդարկաւորութիւնը կատարուած է Մայիս 27ին Մանչեսթրի հայոց Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ մէջ, տեղւոյն Հոգեւոր հովիւ Տ. Աշոտ Քհնյ. Տ. Յարութիւնեանի ձեռամբ: Եկեղեցական արարողութիւնէն վերջ իր մարմինը փոխադրուած է Լոնտոն եւ ամփոփուած իր ընտանեկան դամբանին մէջ:

Հոգեգալստեան տօնի Կիրակին, մասնաւոր հոգեհանգիստ եղաւ Ս. Յակոբայ Մայր տաճարին մէջ Ներսէս Կիւլպէնկեանի համար, նախագահութեամբ Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր:

ՍԻՈՆ յանուն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր եւ Ս. Աթոռոյս Միաբանութեան կ'ողբայ կորուստը մեծ հանգուցեալին, կը վշտակցի իր պարագաներուն եւ կ'աղօթէ իր յաւերժական հանգստեան եւ հոգիին խաղաղութեան համար:

Թող իր բարերարութիւնները անմոռանալի յիշատակ մը ըլլան իրեն համար երկրի վրայ, եւ յաւերժական լուսապսակ մը՝ երկինքի մէջ:

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Յաւով իմացանք նաեւ Գրիգոր Եպս. Կարապետեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Յունիս 5ին:

Գրիգորիս Եպս. ծնած է 1891ին Պոլսոյ Բուրուչեմէ արուարձանին մէջ: Հոգեւորական ծեռնադրուած է 1920ին, Իզմիրի մէջ, ձեռամբ Ս. Աթոռոյս Միաբան Տրդատ Եպս. Պալեանի: Ժամանակ մը Իզմիր մնալէ վերջ, յաջորդ տարին փոխադրուած է երուսաղէմ: 1925ին նշանակուած է Լոնտոնի հովիւ, ուր քանի մը տարի պաշտօնավարելէ ետք վերադարձած է Պոլիս:

Իբրեւ Պուլկարիոյ Առաջնորդ եպիսկոպոսական աստիճանին բարձրացած էր Կէորգ Զ. կաթողիկոսի ձեռամբ 1945ին: Պուլկարիան ձգելով կրկին վերադարձաւ Պոլիս, ուր անցուց կեանքին մնացեալ մասը: Մինչեւ վերջ ատենապետը մնաց պատրիարքարանի կրօնական ժողովին:

Գրիգոր Եպս. որ ծանօթ է նաեւ Դուստան մականուամբ, օժտուած էր ախորժաւուր ծայնով, եւ քաջահմուտ էր հայ սրբազան երաժշտութեան:

Քաղման եւ անշնչացեալ մարմնի օժման արարողութիւնը կատարուած է Պոլսոյ Ս. Երրորդութիւն Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, Ամեն. Տ. Գարեգին պատրիարքի ձեռամբ եւ մասնակցութեամբ Պոլսոյ հոգեւորական դասուն:

Տէր Յիսուս ի լոյս երեսաց իւր հանգուցէ զհոգի պաշտօնէի իւրոյ:

Տ. ՅՈՎՀ. ԱԻԱԳ ՔԶՆՅ. Տ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Լենինականի մէջ, Հայաստան, վախճանած է Տ. Յովհաննէս Աւագ Քնյ. Տէր Սարգսեան, Յունուար 2ին: Ծնած՝ 1872ին Պայազիտ, քահանայական ընտանիքէ: Ուսմունքը առած է Կարնոյ Սանասարեան վարժարանը: 1908ին քահանայ ձեռնադրուած է Աղթամարի մէջ, եւ քահանայազորած է իր ծննդավայրը եւ Կարս քաղաքի մէջ մինչեւ 1918: Անկէ վերջ ծառայած է Ալեքսանդրապոլ եւ շրջակայ գիւղերը եւ Ախալքալաք, եւ 1930ական թուականներուն կրկին փոխադրուած Լենինական վարելով նաեւ առաջնորդական փոխանորդի պաշտօն: Կէորգ Զ. կաթողիկոսէն ստացած է ծաղկեայ փիլոն, լանջախաչ եւ աւագութիւն:

Յաւիտենական հանգիստ եւ խաղաղութիւն իր հոգիին:

تصدرها - بطريكية الارمن الارثوذكس المدير والمحرر المسؤول - صاحب النيابة الاسقف هاكازون أبراميان
يوليو - ١٩٥٧ تطبع في مطبعة دير الارمن - القدس العدد - ٦

Proprietor - His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem. Armenian Patriarchate, Jerusalem.
Editor - Bishop Haïgazoun Abrahamian. Armenian Convent, Jerusalem.
Printed by the Armenian Convent Printing Press, Jerusalem.

**«ԱՌՈՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԻՒՂԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՅԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵԻԵԱԼ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ**

ԴՐՈ - Դրաստամատ Կանայեան (1884-1956): Նուէր Անդրանիկ Միրզոյեանէ:
ՀԱՅ ԿԵԴՐՈՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ - 1956: Յարութիւն Վրդ. Մուշեան (նուիրատու):
ՆԱՐԵԿ ԱՂՕԹԱՄԱՏՈՒՆ Ս. Գրիգոր Նարեկացոյ: Իսթանպուլ: Նուէր Գր. Գույումճեանէ:
ՇԻՐԱԿ ԵՐԳԱՐԱՆ - Գ. Տպագրութիւն: Նուէր Շիրակ Տպարանէն:
ԱՍՏՈՒԱՅ ՀՊՍՐՏ - Զոհական (նուիրատու):
Յովհաննէս Ալեքսանեան կը նուիրէ 15 Արաբերէն, 8 Անգլիերէն եւ 1 Հայերէն զիրքեր:
THE CHURCH OF ARMENIA - Archeveque Malachia Ormanian. Նուէր Դերենիկ Եպս.է:
Գ. Պողարեանէ ստացանք 5 տարուան CURRENT HISTORY՝ եւ 8 տարուան THE LITERARY DIGEST՝ի հաւաքածոներ:

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ - Բ. Հատոր: Մ. Թէօդօլեան: Նուէր «Յուսաբեր»էն:

Մ. Հաճեան կը նուիրէ. —

- ա) ԿԵԱՏԵԱՅԸ (Թատերախաղ) - Մ. Հաճեան:
- բ) ՍԻՐԱՆՕ ՏԸ ՊԵՐԺԸՐԱԳ - Է. Ռոսդան: Թրգմ. Մ. Հաճեան:
- գ) ՊԱՆԴԴԿԱՊԵՏՈՒՀԻՆ - Դարլ Կոլտոնի եւ Ռոմէոյ եւ Ժանէթ: Թրգ. Մ. Հաճեան:
ՆԱԽԱԳԻԾ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ, — Նշան Յովհաննէսեան (նուիրատու):
ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ - Հեղինակ եւ նուէր ըստ նախորդին:
ՄԽԻԹԱՐ ԱՔԲԱՅ ԵՒ ՄԵԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԸ - Յովհաննէս Պապակեան (նուիրատու):
ՍԱՀԱՏ ԶԷՅՆՈՒՆ - Պէյրութ: Նուէր Կ. Թ.էն:

Եղուարդ Պողպատեան կը նուիրէ. —

- ա) ՈՐՍՈՐԴԻ ՈՐԴԻՆ - Վ. Անանեան:
- բ) ԱՐՏԻՍԸ - Շիրվանզատէ:
- գ) ՀՈՍՀՈՍԻ ԶԵՌԱՏԵՐԸ - Յ. Պարոնեան:
- դ) ՄԱՅԵՐԼԻՆԿ - Քլօտ Անէ:
- ԱՊՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ - Դրամա: Երեմ Սարուխանեան (նուիրատու): Թէհրան:
- ԱՂՈԹԱՐԱՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ - Ֆիլատէլֆիա: Նուէր Ռիչըրտ Սրկ. Սարաֆեանէ:
- ԵԳԻՊՏԱԿԱՆՔ - Արսէն Երկաթ (նուիրատու): Գահիբէ:
- ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ - Նուէր «Յուսաբեր»էն:
- ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶԲՕՍ - Կ. Դուշակ (նուիրատու): Պէյրութ:
- ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՅ ՍԵՐՏՈՂՈՒԹԻՒՆ - Ներածական: Հրատ. եւ նուէր Քրիստ. Զանից Միու-
ՊԱՏՈՒՀԱՆ (Քերթուածներ) - Վահէ Օշական (նուիրատու): [Թեմէն:

Գրիգոր Սրկ. Սահակեան կը նուիրէ. —

- ա) ԳԵՐԱԶԱՆՑ ՍԷՐ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՆԴԷՊ:
- բ) ԱՄԵՆԷՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՄԵՂՔԸ Ս. ՀՈԳԻՈՅ ԴԷՄ:
- գ) ՍԵՌԱՅԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ:
- ԵՕԹԸ ԴՈՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Հայագիտական) - Պրոֆ. Դոկտ. Աշոտ Գ. Աբրահամեան:
Հրատ. եւ նուէր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, Անթիքի: [Ճանոյեանէ:
THE ARMENIAN CHURCH & HER TEACHINGS - Bishop Sion Manoogian. Նուէր Յակոբ
CHRISTIAN UNITY AND DISCIPLES OF CHRIST - W. R. Garrison. Նուէր Հայկազուն
Գ. Պողարեանէ ստացանք. — [Եպս. Աբրահամեանէ:

- ա) ԿԱԶՄԱԿԱՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ԲԵՐԻՈՅ ԹԵՄԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ:
- բ) ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ:
- գ) ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՀԱՐՍԱՆԵԱՅ:
- դ) ԾԱՂԵՓՈՒՆՁ - Սիամանթօ:
- ե) ԾԱՂԵՓՈՒՆՁ - Դանիէլ Վարուժան:
- զ) » - Գրիգոր Զօհրապ:
- է) » - Ռուբէն Զարդարեան:

«ԱԼԻՔ» - Բացառիկ թիւ Անմահ Դրոյի Պայծառ Յիշատակին: Նուէր «Ալիք»էն:

Անթիլիասի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանէն ստացանք. —

- ա) ԱԼՊՈՄ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵՄԻ ՏԱՆԵ ԿԻԼԻԿԻՈՅ:
- բ) ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՅ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ: